

Servicedocument

**benoembaar,
bekwaam en
bevoegd**

**MBO Raad, afdeling
Werkgeverszaken,
Bedrijfsvoering en
Bekostiging**

januari 2017

Titel	:	Servicedocument benoembaar, bekwaam en bevoegd
Afdeling	:	Werkgeverszaken, Bedrijfsvoering en Bekostiging
Auteur(s)	:	Yvonne Dijkman en Nathan Soomer
MBO Raad	:	Houttuinlaan 6 Postbus 2051 3440 DB Woerden T: 0348 - 75 35 00 E: info@mboraad.nl I: www.mboraad.nl
Woerden	:	27 januari 2017
Versienummer	:	1.0

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1 Samenvattend overzicht	5
2 Huidige wettelijke regelingen onder hoofdstuk 4 WEB	9
2.1 Benoemingsvereisten versus bekwaamheidseisen	9
2.2 Hoofregel: vereisten voor benoeming of tewerkstelling van docenten	9
2.2.1 Bekwaamheidseisen	10
2.2.2 Getuigschriften	11
2.2.3 Geschiktheidsverklaring	11
2.3 Tijdelijk benoembaar (zij-instromers)	12
2.4 Tijdelijk benoembaar (ventiefunctie)	13
2.5 Beperkt benoembaar (gastdocenten)	14
2.6 Leraar in opleiding (LIO)	15
2.7 Garantierегeling onderwijsbevoegdheden	16
2.8 Bevoegd?	16
3 Context en achtergrond totstandkoming benoemingsvereisten en bekwaamheidseisen docenten in het mbo	18
3.1 Achtergrond en betekenis bevoegdheid in mbo	18
3.2 Invoering Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)	19
3.3 Invoering Wet Beroepen in het Onderwijs (BIO)	19
3.4 Professioneel statuut in het mbo	20
3.5 Wetsvoorstel Invoering lerarenregister	20
4 Lerarenopleidingen voor docent mbo	22
4.1 Tweedegraads lerarenopleidingen	22
4.2 Eerstegraads lerarenopleidingen	22
4.3 Oude lerarenopleidingen	23
4.4 Buitenlandse diploma's	25
4.5 Welke lerarenopleidingen leiden niet op voor docent mbo?	25
5 Zij-instroom en PDG	27
5.1 Geschiktheidsverklaring zij-instroom in het beroep van docent	27
5.2 Pedagogisch-didactisch getuigschrift (PDG)	28
5.3 Verkorte lerarenopleiding	29
6 Educatie en contractactiviteiten	30
6.1 Educatie	30
6.2 Contractactiviteiten	30
7 Vmbo 31	
7.1 Vmbo-groen	31
Bijlage 1 : Kwaliteitskader zij-instroom en landelijk raamwerk scholing PDG	32

Inleiding

Met dit servicedocument beoogt de MBO Raad zijn leden te informeren over de regels omtrent het mogen benoemen van docenten in het mbo. Als MBO Raad ontvangen we hier veel vragen over vanuit de scholen, in het bijzonder aan het einde van het schooljaar als nieuwe docenten worden aangenomen. De wetgeving is opgezet om ruimte te geven aan scholen om verantwoorde keuzes te maken. Deze ruimte is gewenst om onderwijs te organiseren dat inspeelt op veranderende wensen uit het beroepenveld waar het mbo voor opleidt. Voor de buitenwereld oogt deze ruimte voor scholen om zelf keuzes te maken wel eens als 'vrijheid, blijheid'. Dat verklaart wellicht waarom veel scholen het ingewikkeld vinden om op een goede manier met de wetgeving en de ruimte die scholen wordt geboden om te gaan. Hoe weet ik of een docent voldoet aan de bekwaamheidseisen? Mag ik een docent zonder meer inzetten op een ander vakgebied? En: voldoen bepaalde oude diploma's en getuigschriften, in het bijzonder met het oog op het verplichte lerarenregister dat aanstaand is?

Alle antwoorden op deze vragen zijn niet te geven en dit wordt niet beoogd met dit servicedocument. Wat wel wordt beoogd is om de hoofdregels en de context toe te lichten om zo scholen te ondersteunen bij het maken van de juiste keuzes of om scholen wegwijs te maken in wetgeving en naar instanties om de antwoorden te vinden op specifieke vragen en individuele zaken. Vanuit de MBO Raad hebben we alle beschikbare kennis en inzichten in de bestaande wet- en regelgeving verzameld in dit servicedocument.

Wet- en regelgeving ontwikkelt zich echter continu. Een belangrijke ontwikkeling waarmee scholen te maken gaan krijgen, is de invoering van het wettelijk verplichte lerarenregister. Dit zal consequenties met zich meebrengen voor de inzetbaarheid van docenten. Deze nieuwe wet is echter nog niet vastgesteld en ook nadere regelgeving zal nog door het ministerie van OCW moeten worden opgesteld. Het is daardoor lastig om de precieze consequenties op dit moment te duiden. Bovendien vindt nog overleg plaats tussen het ministerie van OCW, de Onderwijscoöperatie en de MBO Raad over de wijze waarop geregeld kan worden dat zij-instromers direct bij benoeming kunnen worden opgenomen in het lerarenregister. Zodra het lerarenregister ingevoerd is, zal dit servicedocument een update verdienen. Het servicedocument kan echter wel behulpzaam zijn ter voorbereiding op de invoering van het lerarenregister.

Dit servicedocument behandelt alleen de bepalingen voor docenten in het mbo en niet de wet- en regelgeving voor het andere beroepen in het onderwijs. Voor instructeurs zijn bekwaamheidseisen in ontwikkeling. Scholen zullen na vaststelling hiervan separaat worden geïnformeerd over deze eisen en de gevolgen hiervan.

De opbouw van dit document is als volgt. Eerst volgt na een samenvattend overzicht in hoofdstuk 1 in hoofdstuk 2 een toelichting van de wettelijke bepalingen omtrent benoembaarheid en bekwaamheid voor docenten in het mbo. Vervolgens zal in hoofdstuk 3 en 4 meer worden toegelicht over de context en achtergrond van wet- en regelgeving en zal het stelsel van lerarenopleidingen worden toegelicht. De bepalingen die gelden voor het aannemen van zij-instromers krijgen specifieke aandacht in hoofdstuk 5. Ter afsluiting zal in hoofdstuk 6 en 7 nog kort worden ingegaan op educatie en contractactiviteiten en het vmbo.

MBO Raad
Januari 2017

1 Samenvattend overzicht

Categorie	Wetsartikel	Voorwaarden	Bekwaamheid
Benoembaar I	Artikel 4.2.1 lid 2 sub b WEB	<p>Docent beschikt over:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. getuigschrift met goed gevolg afgelegd examen van een aan een hogeschool verbonden opleiding gericht op beroep van leraar in het voortgezet onderwijs; 2. getuigschrift van met goed gevolg afgelegd staatsexamen overeenkomend met getuigschrift onder 1; 3. Getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire lerarenopleiding; 4. Een getuigschrift of diploma van een opleiding die voor 1 augustus 1991 was gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs; 5. Een ten aanzien van het door hem te geven onderwijs verleende erkenning van beroepskwalificaties (EG-beroepskwalificatie); 6. Een gelijkwaardig buitenlands getuigschrift of diploma. 	Vakbekwaamheid en Pedagogisch-didactische bekwaamheid blijken uit bezit van diploma lerarenopleiding (HBO/WO of gelijkwaardig)
Benoembaar II	Artikel 4.2.4 lid 1, onder a. en b. WEB	<p>Het bevoegd gezag kan aan degene die niet in het bezit is van de onder 1 t/m 6 genoemde getuigschriften of diploma's een geschiktheidsverklaring afgeven, indien betrokkene <u>naar het oordeel van het bevoegd gezag</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Vakinhoudelijk bekwaam is en geschikt is voor het beroep van docent en; II. Voldoet aan de bekwaamheidseisen t.a.v. pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden, blijkend uit het bezit van een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing uitgereikt door een instelling voor hoger onderwijs 	<p>Pedagogisch didactische bekwaamheid moet blijken uit bezit van PDG.</p> <p>Vakbekwaamheid wordt beoordeeld door het bevoegd gezag.</p> <p>Bij het afgeven van de geschiktheidsverklaring dient bevoegd gezag te toetsen of betrokkene een HBO/WO-diploma heeft (of gelijkwaardig buitenlands diploma).</p>

	<p>Artikel 4.2.4 lid 2 WEB</p>	<p>Het bevoegd gezag kan de geschiktheidsverklaring alleen afgeven indien:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Betrokkene in het bezit is van een getuigschrift van een moet goed gevolg afgelegd examen van een opleiding in het wetenschappelijk of hoger beroepsonderwijs (anders dan onder 1 t/m 4) b. Betrokkene in het bezit van een erkenning beroepskwalificaties (EG-beroepskwalificaties) c. Betrokkene in het bezit is van een buitenlands getuigschrift of diploma gelijkwaardig aan a. of b., <p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> d. - betrokkene ten minste drie jaar ervaring heeft in de praktijk van het beroep waarop het desbetreffende onderwijs is gericht, en; - <u>naar het oordeel van het bevoegd gezag</u> door een combinatie van opleiding en ervaring geacht wordt te beschikken over een kwalificatieniveau gelijk aan a. t/m c., en; e. de gevolgde opleiding en de maatschappelijke of beroepservaring van betrokkene, in onderlinge samenhang bezien, <u>naar het oordeel van het bevoegd gezag</u> van voldoende belang zijn in verhouding tot de beoogde werkzaamheden aan de instelling. 	<p>Zo niet, dan toetst het bevoegd gezag of er tenminste drie jaar relevante werkervaring is en mag het bevoegd gezag daarbij beoordelen of er sprake is van HBO-werk en denkniveau en of dat met de opleiding en (werk)ervaring voldoende is in verhouding tot de beoogde functie van docent.</p>
--	--------------------------------	---	--

Tijdelijk benoembaar I	Artikel 4.2.1 lid 1, onder a. en c. WEB	<p>Het bevoegd gezag kan aan degene die niet in het bezit is van de onder 1 t/m 6 genoemde getuigschriften of diploma's een geschiktheidsverklaring afgeven, indien betrokkene <u>naar het oordeel van het bevoegd gezag</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Vakinhoudelijk bekwaam is en geschikt is voor het beroep van docent en; II. In staat is verantwoord les te geven en binnen twee jaar na benoeming of tewerkstelling tot docent te voldoen aan de bekwaamheidseisen t.a.v. pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden 	<p>Vakbekwaamheid wordt beoordeeld door het bevoegd gezag.</p> <p>Daarbij gelden dezelfde aanvullende eisen als voor de categorie benoembaar II.</p> <p>Het bevoegd gezag beoordeelt of betrokkene op termijn (2 x max 2 jaar) kan voldoen aan de pedagogisch didactische bekwaamheidseisen en in de tussentijd in staat is om verantwoord les te geven.</p>
	<p>Artikel 4.2.1 lid 3 WEB</p> <p>Artikel 4.2.4 lid 3 WEB</p>	<p>Ingeval van een geschiktheidsverklaring vindt de benoeming of tewerkstelling plaats voor een periode van ten hoogste twee aaneengesloten studie jaren, indien betrokkene niet in het bezit is van een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing uitgereikt door een instelling voor hoger onderwijs. <u>Het bevoegd gezag</u> kan deze benoemingsperiode, al dan niet onder door dat bevoegd gezag te stellen voorwaarden, verlengen met ten hoogste twee jaren <u>indien het bevoegd gezag daarvoor redenen aanwezig acht</u>.</p> <p>Indien betrokkene niet in het bezit is van een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing uitgereikt door een instelling voor hoger onderwijs, <u>stelt het bevoegd gezag vast welke scholing en begeleiding noodzakelijk zijn</u> om binnen twee jaar na benoeming of tewerkstelling te kunnen voldoen aan de bekwaamheidseisen t.a.v. pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden.</p>	<p>Het bevoegd gezag moet vaststellen welke scholing voor betrokkene noodzakelijk is om binnen 2 jaar te voldoen aan de pedagogisch-didactische bekwaamheidseisen.</p>
Tijdelijk benoembaar II	Artikel 4.2.1 lid 5 WEB	Het bevoegd gezag kan voor ten hoogste twee jaar afwijken van de eisen bedoeld in artikel 4.2.1, tweede lid onder b. en c. en dus een betrokkene tot docent benoemen die:	Het bevoegd gezag beoordeelt of de betrokkene tijdelijk (max 2 jaar) vakbekwaam en

		<ul style="list-style-type: none"> - niet beschikt over een diploma of getuigschrift bedoeld onder 1 t/m 6; - niet beschikt over een geschiktheidsverklaring <p>Het bevoegd gezag kan de termijn van twee jaar verlengen met ten hoogste twee jaar, <u>indien het bevoegd gezag dat noodzakelijk oordeelt</u> vanwege de kwaliteit en de voortgang van het onderwijs aan de school. Dan verklaren het bevoegd gezag en betrokkene schriftelijk dat betrokkene verplicht is om alsnog te voldoen aan de bekwaamheidseisen, bedoeld in artikel 4.2.1, tweede lid onder b.</p>	<p>pedagogisch-didactisch bekwaam is.</p> <p>Om de termijn te kunnen verlengen (met max. 2 jaar) beoordeelt het bevoegd gezag of zij dat noodzakelijk acht gelet op de kwaliteit en voortgang van onderwijs en moet het bevoegd gezag betrokkene verplichten om een diploma van een lerarenopleiding te behalen.</p>
Beperkt benoembaar	Artikel 4.2.1 lid 6 WEB	<p>Het bevoegd gezag kan afwijken van de eisen bedoeld in artikel 4.2.1, tweede lid onder b. en c. en dus een betrokkene tot docent benoemen die:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niet beschikt over een diploma of getuigschrift bedoeld onder 1 t/m 6; - niet beschikt over een geschiktheidsverklaring <p>Benoeming kan voor ten hoogste gemiddeld 4 klokuren per week op jaarbasis, indien:</p> <p>betrokkene gelet op specifieke kennis en bekwaamheden samenhangend met ervaringen en werkzaamheden in andere sectoren van de samenleving en het bedrijfsleven, naar het oordeel van het bevoegd gezag voldoende bekwaam is om onder verantwoordelijkheid van een daartoe door het bevoegd gezag aan te wijzen docent voor de genoemde beperkte omvang te worden belast met het uitsluitend verzorgen van onderwijsonderdelen waar die specifieke kennis en bekwaamheden in het bijzonder betrekking op hebben.</p>	<p>Vakbekwaamheid en pedagogisch-didactische bekwaamheid van de gastdocent worden beoordeeld door het bevoegd gezag.</p> <p>Het bevoegd gezag ziet er op toe dat het lesgeven geschiedt onder verantwoordelijkheid van een docent en het alleen gaat om onderwijsonderdelen waarvoor specifieke kennis en bekwaamheden van betrokkene gelden.</p>

2 Huidige wettelijke regelingen onder hoofdstuk 4 WEB

2.1 Benoemingsvereisten versus bekwaamheidseisen

In de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) zijn vereisten voor benoeming of tewerkstelling zonder benoeming¹ van docenten opgenomen. Benoemingsvereisten zijn de wettelijke voorwaarden die gesteld worden aan mbo-scholen om een docent te kunnen benoemen of te werk te stellen. Mbo-scholen hebben hierin een zekere mate van vrijheid. Vanwege het ontbreken van landelijk vastgestelde examenprogramma's of voorgeschreven schoolvakken, bestaan er geen wettelijk voorgeschreven bevoegdheden per vak. Het is de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag om te bepalen of een docent voldoende bekwaam is voor het te verzorgen onderwijs. Tevens geven de wettelijke benoemingsvereisten een zekere vrijheid aan scholen om vakinhoudelijke experts uit andere sectoren of het bedrijfsleven als zogeheten zij-instromer aan te nemen.

Verhouding benoemingsvereisten met arbeidsovereenkomst

De benoemingsvereisten uit de WEB om een docent te kunnen benoemen of tewerkstellen zonder benoeming staan naast de arbeidsrechtelijke mogelijkheden en voorwaarden om docenten aan te stellen.

Naast benoemingsvereisten hanteert de WEB de term bekwaamheidseisen. Het voldoen aan de wettelijk gestelde bekwaamheidseisen is één van de benoemingsvereisten om in het mbo als docent ingezet te mogen worden. Bekwaamheidseisen zijn eisen ten aanzien van kennis, inzicht en vaardigheden op het gebied van het vakgebied en pedagogisch-didactisch gebied. De eisen zijn gericht op het handelen in het onderwijsleerproces, het algemeen professioneel handelen en het werken binnen een onderwijsorganisatie. Het in bezit hebben van een getuigschrift van een eerste- of tweedegraads lerarenopleiding wordt gezien als een bewijs van het voldoen aan de bekwaamheidseisen. Ditzelfde geldt voor de combinatie van een geschiktheidsverklaring van het bevoegd gezag van de mbo-school en een pedagogisch-didactisch getuigschrift (PDG). In het spraakgebruik wordt de term bevoegdheid vaak gebruikt als het gaat om het beschikken over een getuigschrift van een lerarenopleiding of een PDG. Bevoegdheid is echter geen wettelijke term in het mbo.

In dit hoofdstuk zal eerst de hoofdregel van de vereisten voor benoeming van docenten van artikel 4.2.1 van de WEB worden toegelicht, alvorens aandacht wordt besteed aan de wettelijke regeling omtrent de benoembaarheid van zij-instromers, de uitzonderingsbepaling in het vijfde lid van artikel 4.2.1 ("ventiel") en de regeling omtrent de inzet van gastdocenten. Vervolgens zal in hoofdstuk 2 worden ingegaan op achtergrond en de context van de totstandkoming van de huidige benoemingsvereisten en bekwaamheidseisen. Tevens zal worden toegelicht waarom het begrip "bevoegdheid" in de huidige mbo-wetgeving geen duidelijke betekenis heeft.

2.2 Hoofdregel: vereisten voor benoeming of tewerkstelling van docenten

Om te kunnen worden benoemd tot docent aan een mbo-instelling gelden op grond van artikel 4.2.1 van de WEB de volgende eisen:

- 1.) de docent moet beschikken over een verklaring omtrent het gedrag (VOG), die op het tijdstip van overlegging aan het bevoegd gezag niet ouder is dan zes maanden, **en**;

---

¹ Tewerkstellen zonder benoeming gaat over docenten die werken zonder arbeidsovereenkomst bij de mbo-school, maar zijn ingezet op uitzendbasis, als zzp'er etc

- 2.) de docent mag niet krachtens rechterlijke uitspraak zijn uitgesloten van het geven van onderwijs, **en**;
- 3.) a.) de docent moet voldoen aan de bekwaamheidseisen blijkend uit het bezit van een van de in de wet genoemde getuigschriften/erkenningen **of**;
b.) de docent moet in het bezit zijn van een door het bevoegd gezag afgegeven geschiktheidsverklaring.

In de volgende paragrafen zal deze hoofdregel worden toegelicht. Daarbij wordt nader ingegaan op de bekwaamheidseisen zoals bedoeld in artikel 4.2.3. eerste lid van de WEB, op de getuigschriften zoals opgesomd onder b. van artikel 4.2.1. tweede lid van de WEB als ook op de geschiktheidsverklaring van artikel 4.2.4 van de WEB.

2.2.1 Bekwaamheidseisen

Eén van de benoemingsvereisten is dat de docent moet voldoen aan de bekwaamheidseisen die zijn vastgesteld voor de uitoefening van het docentschap. De bekwaamheidseisen zijn voor docenten in het mbo vastgelegd in het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. De bekwaamheidseisen zijn gericht op het handelen in het onderwijsleerproces, het algemeen professioneel handelen van de docent en het werken binnen de onderwijsorganisatie en zijn te splitsen in twee componenten:

- a.) Pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden, en
- b.) Vakbekwaamheid

In het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel dat per 1 augustus 2006 in werking is getreden is de bekwaamheid tot het geven onderwijs nader ingevuld met zeven competenties, te weten: a. interpersoonlijke competentie, b. pedagogische competentie; c. vakinhoudelijke en didactische competentie, d. organisatorische competentie, e. competentie in het samenwerken met collega's, f. competentie in het samenwerken met de omgeving en g. competentie in reflectie en ontwikkeling. Deze worden vaak aangeduid als de zeven SBL-competenties². De competenties zijn beschreven vanuit het startniveau van een beginnend docent.

De minister van OCW stelt "*een beroepsorganisatie die hij vanuit het oogpunt van beroepskwaliteit representatief acht voor onderwijspersoneel*"³ (in de praktijk is dit de Onderwijscoöperatie) in de gelegenheid om eens per zes jaar een voorstel te doen voor herijking van de wettelijke bekwaamheidseisen. De Onderwijscoöperatie heeft in dit kader in het najaar van 2014 een voorstel voor een herijkte set bekwaamheidseisen bij de minister van OCW ingediend.⁴ Dit voorstel stapt af van de zeven competenties en kiest voor drie bekwaamheden: de vakinhoudelijke, de vakdidactische en de pedagogische bekwaamheid. De minister van OCW is voornemens dit voorstel over te nemen. Naar verwachting zullen deze nieuwe bekwaamheidseisen per 1 augustus 2017 in werking treden, tegelijk met het ingaan van het wetsvoorstel Lerarenregister. De inwerkingtreding van de nieuwe bekwaamheidseisen zal geen consequenties hebben voor alsdan zittend personeel.

---

² SBL staat voor de Stichting Beroepskwaliteit Leraren en ander onderwijspersoneel, t de voorganger van de Onderwijscoöperatie .

³ Bron: artikel 4.2.3 lid 5 WEB

⁴ Meer informatie is te vinden via: <https://onderwijscooperatie.nl/nieuws/voorstel-herijking-bekwaamheidseisen/>

2.2.2 Getuigschriften

De WEB gaat ervan uit dat degene die beschikt over één van de in de wet genoemde getuigschriften voldoet aan de bekwaamheidseisen en dus zowel vakinhoudelijk als pedagogisch-didactisch bekwaam is om als docent in het mbo werkzaam te zijn.

Het gaat om de volgende getuigschriften:

1. getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd examen van een aan een hogeschool verbonden opleiding gericht op beroep van leraar in het voortgezet onderwijs [de huidige eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen van hogescholen];
2. getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd staatsexamen overeenkomend met getuigschrift onder 1;
3. Getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire lerarenopleiding [gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs];
4. Een getuigschrift of diploma van een opleiding die voor 1 augustus 1991 was gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs;
5. Een ten aanzien van het door hem te geven onderwijs verleende erkenning van beroepskwalificaties (EG-beroepskwalificatie);
6. Een gelijkwaardig buitenlands getuigschrift of diploma.

Populair gezegd gaat het dus om een diploma van een eerste- of tweedegraads lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs, of een daaraan gelijkwaardig (buitenlands) diploma. In hoofdstuk 3 zal nader worden ingegaan op de huidige lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs, waarvan het diploma leidt tot benoembaarheid in het mbo.

2.2.3 Geschiktheidsverklaring

Het bevoegd gezag kan aan degene die niet in het bezit is van de hiervoor onder 1 t/m 6 genoemde getuigschriften of diploma's een geschiktheidsverklaring afgeven, indien betrokkene naar het oordeel van het bevoegd gezag:

- I. Vakinhoudelijk bekwaam is en geschikt is voor het beroep van docent **en**;
- II. Voldoet aan de bekwaamheidseisen t.a.v pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden, blijkend uit het bezit van een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing uitgereikt door een instelling voor hoger onderwijs.

Het bevoegd gezag kan de geschiktheidsverklaring alleen afgeven indien:

- a. Betrokkene in het bezit is van een getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd examen van een opleiding in het wetenschappelijk of hoger beroepsonderwijs;
- b. Betrokkene in het bezit van een erkenning beroepskwalificaties (EG-beroepskwalificaties)
- c. Betrokkene in het bezit is van een buitenlands getuigschrift of diploma gelijkwaardig aan a. of b.,

of

- d. - betrokkene ten minste drie jaar ervaring heeft in de praktijk van het beroep waarop het desbetreffende onderwijs is gericht, **en**;
- naar het oordeel van het bevoegd gezag door een combinatie van opleiding en ervaring geacht wordt te beschikken over een kwalificatieniveau gelijk aan a. t/m c.,

en;

- e. de gevolgde opleiding en de maatschappelijke of beroepservaring van betrokkene, in onderlinge samenhang bezien, naar het oordeel van het bevoegd gezag van voldoende belang zijn in verhouding tot de beoogde werkzaamheden aan de mbo-instelling.

De pedagogisch-didactische bekwaamheid van degene die op basis van een geschiktheidsverklaring wordt benoemd als docent blijkt dus uit het in het bezit hebben van een pedagogisch didactisch getuigschrift (PDG). De vakbekwaamheid van de docent wordt beoordeeld door het bevoegd gezag. Bij deze beoordeling van vakbekwaamheid dient het bevoegd gezag te toetsen of betrokkene een hbo/wo-getuigschrift (bachelor of master) heeft (of een gelijkwaardig buitenlands getuigschrift of diploma). Zo niet, dan toetst het bevoegd gezag of er sprake is van tenminste drie jaar relevante werkervaring en mag het bevoegd gezag daarbij beoordelen of er sprake is van HBO-werk en denkniveau **en ook** of dat met de opleiding en (werk)ervaring voldoende is in verhouding tot de beoogde werkzaamheden van de docent. Op grond van deze wettelijke bepaling is het aldus voor het bevoegd gezag mogelijk om zij-instromers vanuit het bedrijfsleven te benoemen als docent binnen het mbo.

In hoofdstuk 5 zal nader worden ingegaan op de geschiktheidsverklaring en het pedagogisch-didactisch getuigschrift.

2.3 Tijdelijk benoembaar⁵ (zij-instromers)

Veelal zal een docent die vanuit het bedrijfsleven instroomt niet direct over een pedagogisch-didactisch getuigschrift beschikken. De WEB maakt het mogelijk dat deze zij-instromer toch tijdelijk benoembaar is als docent.

Het bevoegd gezag kan dus aan degene die niet in het bezit is van de onder 1 t/m 6 genoemde getuigschriften of diploma's en evenmin in het bezit is van een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing uitgereikt door een instelling voor hoger onderwijs, een geschiktheidsverklaring afgeven zoals hiervoor omschreven in paragraaf 1.2.3, indien betrokkene naar het oordeel van het bevoegd gezag:

- I. Vakinhoudelijk bekwaam is en geschikt is voor het beroep van docent **en**;
- II. In staat is verantwoord les te geven en binnen twee jaar na benoeming of tewerkstelling tot docent te voldoen aan de bekwaamheidseisen t.a.v. pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden.

De benoeming of tewerkstelling vindt plaats voor een periode van ten hoogste twee aaneengesloten studie jaren, zodat betrokkene in deze periode kan gaan voldoen aan de pedagogisch-didactische bekwaamheidseisen. Het bevoegd gezag kan deze benoemingsperiode, al dan niet onder door dat bevoegd gezag te stellen voorwaarden, verlengen met ten hoogste twee jaren indien het bevoegd gezag daarvoor redenen aanwezig acht.

Het bevoegd gezag stelt vast welke scholing en begeleiding noodzakelijk zijn om binnen twee jaar na benoeming of tewerkstelling zonder benoeming te kunnen voldoen aan de pedagogisch-didactische bekwaamheidseisen. Over het algemeen betekent dit dat de betrokkene op grond van de WEB in de gelegenheid is om binnen een periode van maximaal 2 keer 2 jaar een pedagogisch-didactische getuigschrift te behalen, dan wel een diploma van een eerste- of tweedegraads lerarenopleiding te behalen. Van belang is dat het bevoegd gezag daarbij voor het afgeven van de geschiktheidsverklaring aan de zij-instromer een inschatting maakt of deze gedurende deze periode in staat zal zijn om verantwoord les te geven. Met het afgeven van de geschiktheidsverklaring is dan ook bepaald dat de

---

⁵ De wettelijke benoemingsgrondslag is artikel 4.2.1 derde lid van de WEB.

docent in deze periode beschikt over voldoende pedagogische-didactische bekwaamheid om voor de klas te staan.

Relatie benoemingsvereisten en Wet werk en Zekerheid

Op grond van de Wet werk en zekerheid (WWZ) zijn de mogelijkheden om de docent gedurende deze tijdelijke benoemingsperiode ook een tijdelijke arbeidsovereenkomsten aan te bieden beperkt. De WWZ kent een ketenbepaling van maximaal drie tijdelijke contracten voor maximaal twee jaar. In de CAO MBO 2016-2017 is een uitzondering opgenomen op de wettelijke ketenbepaling voor de categorie zij-instromers die nog in opleiding zijn voor een pedagogisch didactisch getuigschrift of een getuigschrift eerste- of tweedegraads lerarenopleiding. Door deze uitzondering is het mogelijk de (keten van) tijdelijke arbeidsovereenkomst(en) te verlengen wegens oorzaken gelegen in persoonsgebonden of aan opleiding gerelateerde redenen voor één jaar en om die zelfde redenen bij de eerste- of tweedegraads lerarenopleiding met nog één jaar. Deze uitzondering is opgenomen in artikel 2.3a van de CAO MBO 2016-2017.

2.4 Tijdelijk benoembaar⁶ (ventiefunctie)

Het bevoegd gezag kan voor ten hoogste twee jaar afwijken van de hoofdregel omtrent benoeming⁷ en dus een betrokkene tot docent benoemen die:

- niet beschikt over een diploma of getuigschrift bedoeld onder 1 t/m 6, **en**;
- niet beschikt over een geschiktheidsverklaring (i.c.m. een PDG)

Het bevoegd gezag kan de termijn van twee jaar verlengen met ten hoogste twee jaar, indien het bevoegd gezag dat noodzakelijk oordeelt vanwege de kwaliteit en de voortgang van het onderwijs aan de school.⁸ In dat geval verklaren het bevoegd gezag en betrokkene schriftelijk dat betrokkene verplicht is zich in te spannen om binnen de verlengingsperiode alsnog te voldoen aan de bekwaamheidseisen.

Het betreffende artikel heeft een zogenoemde “ventiel-functie” en stelt het bevoegd gezag in staat om vanwege uitzonderlijke omstandigheden tijdelijk gebruik te maken van docenten die niet aantoonbaar aan de bekwaamheidseisen voldoen en daarvoor ook niet direct in opleiding zijn. Gedacht kan worden aan het tijdelijk benoemen van docenten in schaarste vakken of tijdens “piek en ziek” situaties, vanwege bepaalde specifieke expertise of praktijkervaring van de betrokkene of vanwege het in acht willen nemen van een bepaalde proefperiode door het bevoegd gezag alvorens afspraken te willen maken over en aan te vangen met scholing van de betrokkene. Hoewel het bevoegd gezag wettelijk gezien geen geschiktheidsverklaring hoeft af te geven om betrokkene tijdelijk als docent te kunnen benoemen of tewerkstellen, zal het bevoegd gezag uiteraard wel voorafgaand aan de inzet beoordelen of de betrokkene wel voldoende bekwaam is (vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch) en geschikt is om het onderwijs te verzorgen waarvoor de

⁶ De wettelijke benoemingsgrondslag is artikel 4.2.1 vijfde lid van de WEB

⁷ Het gaat hier om de benoemingsvereisten zoals opgenomen in artikel 4.2.1, tweede lid onder b. en c van de WEB.

⁸ Ook hier geldt dat de ketenbepaling op grond van de Wet werk en zekerheid de mogelijkheden om opvolgende tijdelijke arbeidsovereenkomsten aan te gaan heeft ingeperkt en aldus de maximale tijdelijke benoemingsperiode uit de WEB kan doorkruisen. In de CAO MBO 2016-2017 is geen uitzondering op de ketenbepaling opgenomen waar het gaat om docenten die tijdelijk worden benoemd terwijl zij niet volledig aan de bekwaamheidseisen voldoen en daarvoor ook niet in opleiding zijn.

docent wordt ingezet. Het bevoegd gezag draagt immers op grond van de WEB ook zorg voor de kwaliteit van het gegeven onderwijs.

Om de termijn te kunnen verlengen (met max. 2 jaar) waarbinnen de docent wordt ingezet, dient het bevoegd gezag wel te beoordelen of dat noodzakelijk is gelet op de kwaliteit en voortgang van onderwijs. Alsdan moeten het bevoegd gezag en docent ook samen (schriftelijk) overeenkomen dat de docent een inspanningsverplichting heeft om in die aanvullende periode alsnog aantoonbaar aan de vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische bekwaamheidseisen te voldoen.

Relatie begeleide onderwijstijd

De uren waarvoor degenen die tijdelijk benoemd als docent zijn, worden ingezet, tellen gedurende de periode van benoeming mee als begeleide onderwijstijd. De docent mag immers tijdens deze periode volledige verantwoordelijkheid voor het onderwijsleerproces dragen.

2.5 Beperkt benoembaar⁹ (gastdocenten)

Het bevoegd gezag kan afwijken van de hoofdregels van benoeming en dus een betrokkene tot docent benoemen die:

- niet beschikt over een diploma of getuigschrift bedoeld onder 1 t/m 6, **en**;
- niet beschikt over een geschiktheidsverklaring (i.c.m. een PDG),

indien het gaat om iemand die gelet op specifieke kennis en bekwaamheden, samenhangend met ervaringen en werkzaamheden in andere sectoren van de samenleving en het bedrijfsleven naar het oordeel van het bevoegd gezag voldoende bekwaam is om onder verantwoordelijkheid van een daartoe door het bevoegd gezag aan te wijzen docent te worden belast met het uitsluitend verzorgen van onderwijsonderdelen waar die specifieke kennis en bekwaamheden in het bijzonder betrekking op hebben.

Aan de duur van de benoeming of tewerkstelling worden geen beperkingen gesteld, maar wel aan de omvang van de benoeming of tewerkstelling. De betrekkingsoomvang voor het totaal van de door deze docent te verzorgen onderwijsonderdelen is **ten hoogste gemiddeld 4 klokuren per week op jaarbasis**.¹⁰

Op grond van dit wetsartikel kan het bevoegd gezag betrokkenen met specifieke expertise en/of praktijkervaring uit het bedrijfsleven binnenhalen om hen voor een beperkt aantal uur onderwijs te laten verzorgen op hun vakgebied, zonder dat het noodzakelijk is dat deze docenten aantoonbaar aan de pedagogisch-didactische bekwaamheidseisen voldoen middels het bezit van een diploma lerarenopleiding of een pedagogisch-didactisch getuigschrift. Uiteraard zal het bevoegd gezag voorafgaand aan de inzet van de betrokkene zich een oordeel vormen over de vakinhoudelijke bekwaamheid van betrokkene (het moet immers gaan om iemand met voor het te geven onderwijs relevante specifieke kennis of kunde) en de geschiktheid van de betrokkene om deze kennis en/of kunde ook over te brengen in de les. Het gaat in

---

⁹ De wettelijke benoemingsgrondslag is artikel 4.2.1 zesde lid van de WEB.

¹⁰ Benadrukt wordt dat het gaat om een gemiddelde per week op jaarbasis. Wordt een docent voor een kortere periode ingezet dan een jaar, dan kan dat dus voor een hoger aantal klokuren per week (zolang het op omgerekend op jaarbasis maar om max. vier klokuren per week gaat).

de regel om gastdocenten die op basis van dit artikel worden benoemd of tewerkgesteld zonder benoeming.¹¹

Het bevoegd gezag ziet er op toe dat het lesgeven geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het bevoegd gezag aan te wijzen docent. Hoewel dat niet met zoveel woorden in het wetsartikel staat ligt het voor de hand dat daarmee is bedoeld dat het gaat om een docent die wel aantoonbaar aan de bekwaamheidseisen voldoet, blijkens het bezit van een diploma van een eerste- of tweedegraads lerarenopleiding (of vergelijkbaar) of een geschiktheidsverklaring in combinatie met een pedagogisch-didactisch getuigschrift.

2.6 Leraar in opleiding (LIO)

Onder een leraar in opleiding, de zogenoemde LIO, wordt over het algemeen verstaan de student die in de laatste fase van zijn lerarenopleiding als docent werkzaam is. De LIO voldoet op dat moment niet aan de bekwaamheidseisen. De WEB kent (anders dan de Wet op het voortgezet onderwijs¹²) geen aparte uitzonderingsbepaling voor de inzet van LIO's als docent in het mbo.

Uit de parlementaire geschiedenis behorende bij de regelgeving omtrent LIO's is niet af te leiden dat er sprake is van een bewuste keuze van de wetgever om voor het mbo geen uitzondering op te nemen in de WEB. De omstandigheid dat er geen aan de WVO vergelijkbare bepaling in de WEB staat betekent ook niet dat LIO's niet als docent ingezet kunnen worden in de laatste fase van hun studie. Op grond van de WEB kan immers via de ventiefunctie (art. 4.2.1. lid 5 van de WEB) iemand tijdelijk tot docent worden benoemd die niet aan de bekwaamheidseisen voldoet. De LIO kan aldus op basis van dit artikel worden benoemd en zelfstandig lesgeven.

Voor het zelfstandig uit kunnen voeren van onderwijsondersteunende werkzaamheden door dual studerende in het kader van hun studie is in de WEB overigens wel een uitzondering opgenomen in artikel 4.2.2 lid 3 van de WEB. Op grond daarvan hoeven zij niet te voldoen aan de (nog vast te stellen) bekwaamheidseisen voor onderwijsondersteunende werkzaamheden gedurende deze werkzaamheden.

Relatie benoeming LIO's en Wet Werk en Zekerheid (WWZ)

In de cao mbo 2016-2017 (artikel 2.6) is opgenomen dat onder een LIO een laatstejaarsstudent van een lerarenopleiding wordt verstaan. Op grond van de cao kan de LIO een leerarbeidsovereenkomst krijgen. Een leerarbeidsovereenkomst telt niet mee in een keten van tijdelijke arbeidsovereenkomsten. In de cao mbo is de ketenbepaling niet van toepassing verklaard op de leerarbeidsovereenkomst.

¹¹ Hierbij kan gedacht worden aan een zelfstandige zonder personeel (zzp'er) die vanwege specifieke deskundigheid en/of praktijkervaring door de school wordt ingehuurd om beroepsonderwijs te verzorgen.

¹² In artikel 33 lid 9 van de WVO is bepaald onder welke voorwaarden een LIO in afwijking van de bekwaamheidseisen als docent kan worden benoemd. Zo dient de student die een duale opleiding bij de hogeschool volgt, in de regel tenminste 180 studiepunten te hebben behaald.

2.7 Garantierегeling onderwijsbevoegdheden

Bij de invoering van de WEB in 1996 is tevens een garantierегeling onderwijsbevoegdheden (art. 12.2.7 WEB) in werking getreden. Deze overgangsregeling heeft betrekking op het voor de invoering van de WEB geldende bevoegdhedenstelsel met als basis de Wet op het voortgezet onderwijs en de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. In hoofdstuk 2 wordt hierop nader ingegaan. In de garantierегeling is bepaald dat onverminderd de benoembaarheidsregeling van artikel 4.2.1 van de WEB tot docent aan een mbo-instelling kunnen worden benoemd:

1. degene die in het studiejaar 1995-1996 bevoegd onderwijs heeft gegeven aan een school voor beroepsbegeleidend onderwijs, een school voor middelbaar beroepsonderwijs, dan wel wat deeltijds middelbaar beroepsonderwijs betreft aan een andere school, aan een vormingsinstituut voor jeugdigen of aan een instelling voor basiseducatie;
2. degene die in de periode van 1 augustus 1990 tot en met 31 juli 1995 gedurende ten minste 40 weken bevoegd onderwijs in het hiervoor genoemde onderwijs heeft gegeven;
3. degene die:
  - a. voor 1 september 1997 een getuigschrift heeft behaald van een afsluitend examen van de opleiding cultureel werk of de opleiding culturele en maatschappelijke vorming behorend tot het onderdeel gedrag en maatschappij van het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, met de differentiatie basiseducatie, dat op grond van de artikelen 4 en 5 van het Uitvoeringsbesluit KVE 1991 zoals dat luidde op 31 juli 1995 zou hebben geleid tot een bevoegdheid voor het verzorgen van activiteiten basiseducatie, **dan wel**
  - b. voor 1 september 1997 een getuigschrift heeft behaald van een afsluitend examen binnen het hoger pedagogisch onderwijs met de differentiatie basiseducatie, **en**
  - c. uiterlijk aan het begin van het studiejaar 1994-1995 is gestart met de differentiatie basiseducatie.

Op grond van deze garantierегeling onderwijsbevoegdheden zijn docenten die destijds waren benoemd in het mbo, dan wel destijds in de genoemde periode tenminste 40 weken onderwijs hebben verzorgd in het mbo, ook thans onder de huidige wettelijke benoemingsvereisten nog steeds benoembaar als docent.

Hoewel dit niet uit de tekst van de garantierегeling blijkt, dient men ervan uit te gaan dat deze alleen betrekking heeft op beroepsopleidingen binnen een mbo-school. Met andere woorden, de garantie geldt enkel voor docenten die voorafgaand aan de invoering van de kwalificatiestructuur voor beroepsopleidingen onderwijs gaven in het bbo (beroepsbegeleidend onderwijs: het huidige bbl) en het mbo.

2.8 Bevoegd?

In het huidige wettelijke kader komt de term "bevoegd" niet voor. In het maatschappelijk verkeer wordt de term "bevoegd" vaak gebruikt om aan te geven dat het om een docent gaat die beschikt over een diploma van eerste- of tweedegraads lerarenopleiding. Voor het mbo wordt daar vaak dan ook de docent die is benoemd of tewerkgesteld op basis van een geschiktheidsverklaring in combinatie met een pedagogisch-didactisch getuigschrift onder geschaard. Bevoegd heeft alsdan feitelijk de betekenis dat de docent aantoonbaar volledig aan de vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische bekwaamheidseisen voldoet. Gezien de hiervoor aangegeven mogelijkheden om docenten in het mbo tijdelijk te benoemen of tewerk te stellen nadat het bevoegd gezag de betrokkene na een beoordeling van diens vakinhoudelijke en

pedagogisch-didactische bekwaamheid geschikt verklaart voor het verzorgen van onderwijs, kan van deze categorie docenten¹³ worden gezegd dat zij “tijdelijk bevoegd” zijn.

Dit wordt ook onderschreven door de Minister van OCW in haar brief aan de Tweede Kamer van 9 mei 2016 waarin zij een toelichting geeft op bevoegdheid van docenten in het mbo.

Ten aanzien van de term bevoegdheid in het mbo merkt zij op:

“ In de vigerende wet- en regelgeving van het mbo komt het begrip ‘bevoegdheid’ niet voor; bevoegdheid is dus geen wettelijk gedefinieerd begrip in tegenstelling tot de bekwaamheidseisen die wel wettelijk zijn omschreven. Met bevoegdheid wordt in het onderwijs in het algemeen bedoeld of iemand het onderwijs aan leerlingen mag verzorgen c.q. les mag geven. Het wordt vaak ook gebruikt in meer specifieke zin, namelijk om aan te geven dat een leraar of docent les mag geven in een bepaald vak(gebied), aan leerlingen in bepaalde leerjaren (bijvoorbeeld de bovenbouw van het vwo) of in een bepaalde sector. Voor het mbo geldt dan als hoofdregel dat je bevoegd (en benoembaar) bent als je voldoet aan die bekwaamheidseisen, hetzij – zoals ik in het voorgaande reeds heb aangegeven - op basis van een getuigschrift van een tweede of eerstegraads lerarenopleiding (of een ander gelijkwaardig getuigschrift), hetzij op basis van een geschiktheidsverklaring plus een PDG.”

Het onderscheid tussen bevoegd, tijdelijk bevoegd en onbevoegd in het mbo wordt door de Minister als volgt toegelicht:

“Docenten die tijdelijk benoemd en in opleiding zijn (voor het PDG of voor het getuigschrift van een lerarenopleiding) voldoen nog niet aan alle bekwaamheidseisen. Zij geven les tijdens hun opleiding en zijn dus tijdelijk bevoegd om onderwijs te verzorgen. Pas als ze hun opleiding met succes hebben afgerond, zijn ze definitief bevoegd. Docenten die echter binnen de daartoe vastgestelde wettelijke termijn hun opleiding niet hebben afgerond en nog steeds als docent benoemd en werkzaam zijn, zijn echter onbevoegd. Zij mogen niet meer als docent ingezet worden in het mbo.”

In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de ontstaansgeschiedenis van benoembaarheid, bekwaamheidseisen en de term bevoegdheid in het mbo.

---

¹³ Benoemd of tewerkgesteld op grond van artikel 4.2.1 derde lid WEB

3 Context en achtergrond totstandkoming benoemingsvereisten en bekwaamheidseisen docenten in het mbo

In dit hoofdstuk wordt nader toegelicht wat de context en achtergrond was bij het opstellen van de wetsartikelen. Het geeft hiermee een zekere duiding waarom de wettelijke bepaling rond benoembaarheid, bekwaamheid en bevoegdheid in het mbo zijn zoals ze zijn. Dit hoofdstuk start met de SVM-operatie van eind jaren 80 en behandelt de invoering van de WEB, de Wet BIO, het professioneel statuut in het mbo en het lerarenregister.

3.1 Achtergrond en betekenis bevoegdheid in mbo

De WEB, die op 1 juli 1996 van kracht werd, heeft nooit bepalingen over bevoegdheid in het mbo gekend. De term “bevoegdheid” komt in de WEB dan ook niet voor. Vakbevoegdheid in het mbo heeft haar betekenis verloren eind jaren 80

Bij de start van de SVM-operatie¹⁴ eind jaren 80 – die de basis vormde voor het ontstaan van het huidige mbo – werd afscheid genomen van de tot dan toe voor het beroepsonderwijs geldende regeling voor onderwijsbevoegdheden voor het voortgezet onderwijs (OWVO). De koppeling tussen een diploma en een bevoegdheid voor het doceren van een bepaald vak werd daarmee in het mbo formeel afgeschaft. De belangrijkste aanleiding om hiervan af te stappen was dat met de SVM-operatie de minimumlestabellen kwamen te vervallen. Verplichte “schoolvakken” zoals in het voortgezet onderwijs bestonden niet meer voor het mbo. De belangrijkste uitgangspunten voor de benoembaarheidsregeling in het aangenomen wetsvoorstel SVM voor docenten, waren:

1. *“De regeling dient voldoende waarborgen te bieden ten aanzien van de vakbekwaamheid en de didactische bekwaamheid van de te benoemen leraren;*
2. *De regeling vergroot de vrijheid van het bevoegd gezag om het onderwijs naar eigen inzicht in te richten;*
3. *De bestuurslasten, verbonden aan de regeling voor zowel het ministerie als de scholen, dienen beperkt te blijven;*
4. *De regeling moet flexibel zijn met het oog op de bekostigingssystematiek en de rechtspositieregeling in het mbo.”*¹⁵

De SVM-operatie was gericht op decentralisatie en vergroting van autonomie van mbo-instellingen. Het bevoegd gezag mocht voortaan bepalen op welk vakgebied een docent werkzaam zou zijn en er kwam de mogelijkheid om tijdelijk een zij-instromer als docent te benoemen, terwijl deze nog niet beschikte over een afgeronde lerarenopleiding.

Daardoor is sindsdien de betekenis van de term “bevoegdheid” in het mbo wezenlijk anders dan in het voortgezet onderwijs. Op het getuigschrift van de eerstegraads of tweedegraads lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs staat vermeld voor welke specifieke schoolvakken (zoals geschiedenis, wiskunde of Engels) de docent bekwaam wordt geacht en benoemd mag worden. Deze duiding is in het mbo door het vervallen van de minimumlestabellen niet meer mogelijk en daarom afgeschaft. Nieuw was dat het

---

¹⁴ SVM staat voor “sectorvorming en vernieuwing van het middelbaar beroepsonderwijs”

¹⁵ Bron: Memorie van Toelichting Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs inzake sectorvorming en vernieuwing van het middelbaar beroepsonderwijs, Kamerstukken Tweede Kamer, vergaderjaar 1987-1988, 20 646, nr. 3, p.23

bevoegd gezag verantwoordelijk werd om alleen die docenten te benoemen die beschikken over voldoende vakinhoudelijke bekwaamheid en didactische bekwaamheid en dat vakbekwaamheid niet meer automatisch blijkt uit een getuigschrift van een lerarenopleiding voor een specifiek schoolvak.

3.2 Invoering Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)

Op 1 januari 1996 is de WEB formeel van kracht geworden. Er bestond vanaf dat moment een zelfstandige sectorwet voor het mbo. Deze wet bouwde voort op de in paragraaf 2.1 genoemde vier uitgangspunten zoals geformuleerd bij de start van de SVM-operatie. Tot dat moment viel het mbo onder de Wet op het Voortgezet Onderwijs. Het bezit van een getuigschrift van een eerste- of tweedegraads lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs is het uitgangspunt gebleven ook na invoering van de WEB. Bij de invoering van de WEB is tevens bepaald dat docenten die benoemd mochten worden in het voortgezet onderwijs, benoembaar zijn in het mbo. Dit betekende onder meer dat een docent met een getuigschrift van een lerarenopleiding van de derde graad¹⁶, die op grond van de bevoegdhedenregeling niet ingezet mocht worden in het mbo, nu ook benoembaar werd voor het mbo.

3.3 Invoering Wet Beroepen in het Onderwijs (BIO)

Met de Wet BIO, die op 1 juli 2006 van kracht werd, zijn wettelijke bekwaamheidseisen voor docenten en degenen met onderwijsondersteunende taken ingevoerd. De Wet BIO ging uit van een kwaliteitsstelsel *“waarbij de overheid heldere kwaliteitsnormen stelt die ruimte laten voor scholen. Die normen hebben betrekking [op] inhoudelijke eisen aan het onderwijs (zoals kerndoelen), op eisen aan de beroepskwaliteit van hen die in dat onderwijs een belangrijke rol vervullen (bekwaamheidseisen) en eisen te stellen aan onafhankelijk en stimulerend toezicht.”*¹⁷ Een door de overheid daartoe *“vanuit het oogpunt van beroepskwaliteit”* representatief geachte beroepsgroep formuleert een voorstel voor bekwaamheidseisen. Voordat zij dit voorstel kunnen indienen bij de minister van OCW, moeten zij bij de vertegenwoordigende organisaties van werkgevers, ouders en studenten toetsen in hoeverre dit voorstel steun geniet. De minister stelt de bekwaamheidseisen vervolgens vast.

De bekwaamheidseisen voor docenten hebben drie functies:

1. Bekwaamheidseisen zijn een intredevoorwaarde voor het beroep.

Met de Wet BIO werden deze wettelijke bekwaamheidseisen leidend voor wie door het bevoegd gezag als docent mag worden benoemd. De wettelijke bekwaamheidseisen fungeren feitelijk als inhoudelijke eisen aan de lerarenopleidingen. Als een docent voldoet aan de wettelijke bekwaamheidseisen (blijkend uit het bezit van een getuigschrift van een eerste- of tweedegraads lerarenopleiding), dan mag deze docent door het bevoegd gezag tot docent in het mbo worden benoemd.

2. Bekwaamheidseisen zijn het referentiepunt voor de noodzakelijke scholing van zij-instromers.

Per 1 juli 2006 werden met de invoering van de Wet BIO de regels voor het benoemen van zij-instromers in het mbo aangepast en is de geschiktheidsverklaring geïntroduceerd. Daarvoor gold zonder specifieke eisen dat het bevoegd gezag een docent voor maximaal twee jaar (met onder zekere voorwaarden een mogelijkheid tot verlenging van twee jaar) mocht benoemen als die nog niet over een afgeronde

---

¹⁶ Het derdegraads gebied omvatte de mavo en het vbo (samen het huidige vmbo) en het praktijkonderwijs.

¹⁷ Bron: Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel, Staatsblad 2005, 460, p. 17.

lerarenopleiding of akte van bekwaamheid beschikte. Het bevoegd gezag mocht daarmee tijdelijk afwijken van de benoemingsvereisten. Met de invoering van de Wet BIO werd door het afgeven van een geschiktheidsverklaring nu wel aan de benoemingsvereisten voldaan. Daarvoor moet de docent wel beschikken over een PDG of in staat zijn om het PDG binnen twee jaar te halen.

Bekwaamheidseisen zijn een referentiepunt voor de scholing van zij-instromers geworden omdat ze *“het vergroten van de toegang tot de beroepsuitoefening mogelijk [maken], in die zin dat daar andere wegen heen zullen kunnen leiden dan alleen die van de lerarenopleiding of de opleiding tot een ander onderwijsberoep, waarbij getoetst kan worden of personen voldoen aan de bekwaamheidseisen. Zo zullen de bekwaamheidseisen functioneren in het kader van het openen van de onderwijsarbeidsmarkt”*¹⁸. Bekwaamheidseisen kunnen dus gebruikt worden voor EVC en scholingstrajecten op maat voor zij-instromers om op termijn wel te voldoen aan de wettelijke bekwaamheidseisen.

3. Bekwaamheidseisen zijn het referentiepunt voor het onderhouden van bekwaamheid, dat een taak is voor scholen en docenten samen. De Wet BIO koppelt bekwaamheidsonderhoud nadrukkelijk aan het personeelsbeleid van scholen: *“De werkgever moet waarborgen treffen zodat het personeel zijn bekwaamheid onderhoudt.”*¹⁹ Met het ingaan van de Wet BIO zijn werkgevers in het mbo verplicht om een bekwaamheidsdossier van iedere docent bij te houden. In het bekwaamheidsdossier staan de gegevens met betrekking tot de bekwaamheid en het onderhouden van de bekwaamheid.

3.4 Professioneel statuut in het mbo

In de sector is in 2009 een Professioneel Statuut afgesproken, waar expliciet een koppeling is gemaakt met de Wet BIO. Het professioneel statuut bepaalde onder meer dat voor de mbo-docent de wettelijke vakbekwaamheidseisen maatgevend zijn en dat voor zover daaraan binnen de instelling nadere invulling wordt gegeven, medewerkers die het betreft daarover bij de besluitvorming betrokken worden. Daarnaast heeft het Professioneel Statuut vastgelegd dat de organisatie ruimte voor medewerkers schept om professioneel handelen te optimaliseren en dat de medewerker in dit proces investeert door het op peil houden van zijn vakbekwaamheid, onder andere ten aanzien van de ontwikkelingen in het bedrijfsleven en de onderwijsketen, en actieve deelname aan het werkoverleg. Het Professioneel Statuut is integraal onderdeel van de cao mbo en is dus niet vrijblijvend, maar een afspraak tussen sociale partners in het mbo. Het professioneel statuut en de cao mbo geven zowel de rechten als de plichten van docenten weer ten aanzien van bekwaamheidsonderhoud.

3.5 Wetsvoorstel Invoering lerarenregister

Het in april 2016 ingediende wetsvoorstel voor invoering van een wettelijk verplicht lerarenregister is in zekere zin te beschouwen als een aanpassing van de bestuurlijke verhoudingen die tot nu toe gelden. In de memorie van toelichting van de Wet BIO werd namelijk nog het volgende vastgesteld: *“Het wettelijk regelen van een register sluit onvoldoende aan bij het centraal stellen van de eigen verantwoordelijkheid van het onderwijsveld voor het onderhouden van de bekwaamheid van leraren, een verantwoordelijkheid die in de eerste plaats door zelfregulering gestalte zou moeten krijgen”*.²⁰ Het kabinet kiest echter in het

---

¹⁸ Bron: Memorie van Toelichting Wet BIO; Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28088, nr. 3, p. 7

¹⁹ Bron: Memorie van Toelichting Wet BIO; Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28088, nr. 3, p. 7.

²⁰ Bron: Memorie van Toelichting Wet BIO; Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28088, nr. 3, p. 6.

wetsvoorstel Invoering lerarenregister voor een verplicht en publiekrechtelijk register. Dit houdt in dat de overheid besluit over de vraag of een docent al dan niet voldoende aan bekwaamheidsonderhoud heeft gedaan. Bekwaamheidsonderhoud wordt daarmee veel meer gereguleerd. De aanleiding hiervoor is volgens het kabinet tweeledig: *“In de eerste plaats het gegeven dat nog niet alle leraren voldoen aan de gestelde bekwaamheidseisen. Ten tweede het feit dat dat het onderhoud van bekwaamheid door leraren meestal nog een ad hoc karakter draagt; het is nog vaak vrijblijvend en weinig gerelateerd aan de lespraktijk.”*²¹

Het wetsvoorstel Invoering lerarenregister *“beoogt de positie van leraren te versterken en hun beroepskwaliteit zichtbaar te maken en te verbeteren”*²². Het wetsvoorstel regelt in dit kader drie zaken:

1. Er wordt een omschrijving van het beroep van docent opgenomen;
2. De professionele ruimte van de docent in de school wordt wettelijk vastgelegd (waarbij in het mbo het reeds bestaande professioneel statuut uitgangspunt is en blijft);
3. De bekwaamheid van de docent moet gaan blijken uit het lerarenregister en registervoorportaal.

Het lerarenregister wordt daarmee een instrument voor de docent om zijn bekwaamheidsonderhoud bij te houden en te registreren. Dit bekwaamheidsonderhoud is echter niet vrijblijvend, aangezien uitgangspunt van de wet vormt dat de docent in een cyclus van vier jaar moet voldoen aan herregistratiecriteria. Door het volgen van gevalideerde scholing/cursussen etc. kan de docent aan deze herregistratiecriteria voldoen. Daarbij worden er wettelijk consequenties verbonden aan het niet voldoen aan herregistratiecriteria door de docent. Vooralsnog gaat het wetsvoorstel ervan uit dat de docent dan niet langer zelfstandig de verantwoordelijkheid kan dragen voor het onderwijs- en examineringsproces. Invoering van het wetsvoorstel zal gefaseerd gebeuren. Daadwerkelijke consequenties verbinden aan het niet voldoen aan herregistratiecriteria vindt pas in de laatste fase plaats (op z'n vroegst in 2026).

Het wetsvoorstel lerarenregister is momenteel in behandeling bij het parlement (Eerste Kamer, februari 2017). Op 11 oktober 2016 is het wetsvoorstel door de Tweede Kamer aangenomen. Indien het wetsvoorstel ook door de Eerste Kamer is aangenomen, zal dit servicedocument worden uitgebreid met een hoofdstuk over het lerarenregister en zal daarin de verbinding worden gelegd met de huidige regels omtrent benoembaarheid en bekwaamheid. De grondslag op basis waarvan de docent is benoemd zal bepalend zijn bij het opnemen van de docent in het lerarenregister of in het registervoorportaal.

De verwachting is dat de hiervoor genoemde onderdelen onder punt 1 en 2 vanaf 1 juli 2017 in werking treden. Het lerarenregister en het registervoorportaal zullen zoals aangegeven gefaseerd ingevoerd gaan worden.

---

²¹ Bron: Memorie van Toelichting Wetsvoorstel Invoering van het lerarenregister en het registervoorportaal Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 34 458, nr. 3, p.4

²² Bron: Memorie van Toelichting Wetsvoorstel Invoering van het lerarenregister en het registervoorportaal Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 34 458, nr. 3, p.2.

4 Lerarenopleidingen voor docent mbo

Op grond van de WEB voldoet een docent aan de bekwaamheidseisen en mag hij worden benoemd als docent in het mbo indien hij in het bezit van een getuigschrift van een hogeschool gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs of een getuigschrift van een universitaire lerarenopleiding, ofwel de eerste- of tweedegraads lerarenopleiding. Wat verstaan we nu eigenlijk onder deze “eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen”? En wat wordt daar wel of niet aan gelijk geschakeld?

4.1 Tweedegraads lerarenopleidingen

Tweedegraads lerarenopleidingen (officieel: bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad) zijn vierjarige hbo bacheloropleidingen. Deze opleidingen leiden studenten – die over het algemeen beschikken over een mbo-4, havo of vwo diploma – op tot leraar in een algemeen vormend of een beroepsgericht schoolvak. Met een getuigschrift van een tweedegraads lerarenopleiding is iemand benoembaar als docent in het mbo of als leraar in het vmbo en onderbouw havo en vwo (het tweedegraads gebied). Het volledige programma duurt vier jaar, 240 ECTS²³, maar er bestaan ook diverse verkorte varianten die leiden tot het getuigschrift van deze bacheloropleiding. De opleidingen worden voltijds en deeltijds aangeboden.

Een voorbeeld van een verkorte variant is de hbo kopopleiding, waar studenten met een afgeronde hbo- of wo-bachelor in één jaar de verwante tweedegraads lerarenopleiding kunnen afronden. De student krijgt in feite 180 ECTS vrijstellingen van het totale studieprogramma. Lerarenopleidingen hanteren een verwantschapstabel om te bepalen of een student mag instromen in deze variant.

Tweedegraads lerarenopleidingen bieden daarnaast zij-instroomtrajecten aan waarin zij-instromers²⁴ in een programma van maximaal twee jaar een tweedegraads bevoegdheid kunnen halen. Niet in alle gevallen ontvangt de deelnemer na afloop een bachelor-getuigschrift. In plaats daarvan wordt alleen een certificaat verstrekt dat gelijkwaardig is aan een tweedegraads bevoegdheid voor het betreffende vak.

4.2 Eerstegraads lerarenopleidingen

Er zijn drie soorten eerstegraads lerarenopleidingen te onderscheiden. Alle hebben het kenmerk dat iemand die in het bezit is van een getuigschrift van een eerstegraads lerarenopleiding in het gehele tweedegraads gebied benoembaar is en bovendien benoembaar als leraar in de bovenbouw van havo en vwo. Het getuigschrift vermeldt voor welk(e) schoolvak(ken) iemand is opgeleid. De te onderscheiden eerstegraads lerarenopleidingen zijn:

1. Hbo-bacheloropleidingen in kunstvakken en lichamelijke opvoeding (studielast 240 ECTS). Deze opleidingen zijn qua opzet vergelijkbaar met tweedegraads lerarenopleidingen. Het verschil is dat het getuigschrift tot een bredere benoembaarheid leidt, want de afgestudeerde mag ook benoemd worden voor de bovenbouw havo en vwo. Een ander verschil is dat deze lerarenopleidingen in de meeste gevallen verzorgd worden door andere faculteiten dan die van de reguliere lerarenopleidingen;

---

²³ ECTS staat voor European Credit Transfer System, het Europese studiepuntensysteem, en duidt de studielast van een opleiding in het hoger onderwijs aan. De studielast van een (fulltime) studiejaar is 60 ECTS dat gelijk staat aan 1680 studie-uren. Elke ECTS staat dus voor 28 studie-uren.

²⁴ Met deze zij-instromers wordt iets anders bedoeld dan de zij-instromers die een PDG halen. Zie daarvoor hoofdstuk 4 en paragraaf 4.3.

2. Hbo-masteropleidingen in een specifiek schoolvak (studielast 90 ECTS). Deze professionele masters zijn voornamelijk gericht op docenten die reeds een tweedegraads lerarenopleiding hebben afgerond. De inhoud van de opleiding concentreert zich op het bijbrengen van meer kennis van het (school-)vak en op het aandacht besteden aan vakdidactische vaardigheden die nodig zijn voor het lesgeven in de bovenbouw van havo en vwo. Er worden alleen eerstegraads masteropleidingen aangeboden in schoolvakken die worden verzorgd in de bovenbouw van havo en vwo.
3. Wo-masteropleidingen in een specifiek schoolvak, ook wel de universitaire lerarenopleidingen (ulo's) genoemd. De ulo richt zich specifiek op mensen die nog geen leraar zijn. Het is daardoor voor veel ulo-studenten een eerste kennismaking met het beroep van leraar. Universiteiten bieden de ulo in twee varianten aan:
  - a. Master na een afgeronde masteropleiding in een verwant vak (studielast 60 ECTS). Universiteiten hanteren voor toelating een verwantschapstabel. Het programma bestaat vrijwel uitsluitend uit pedagogisch-didactische onderdelen. Dit is de meest voorkomende variant.
  - b. Initiële masteropleiding met een studielast van 120 ECTS die direct na het afronden van een bacheloropleiding gevolgd kan worden. In feite behelst deze variant een combinatie van een vakmaster en pedagogisch-didactische scholing.

Kwaliteitsborging lerarenopleidingen

In Nederland beoordeelt de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) de interne kwaliteitszorg van universiteiten en hogescholen en de kwaliteit van hun opleidingen. Accreditatie is "het keurmerk dat tot uitdrukking brengt dat de kwaliteit van een opleiding positief is beoordeeld".

De bachelor-masterstructuur is in 2002 ingevoerd om de opleidingen in het hoger onderwijs in Europa beter met elkaar te kunnen vergelijken. Daarnaast is een accreditatiestelsel ingevoerd om de kwaliteit van het hoger onderwijs te toetsen en te waarborgen. Accreditatie door de NVAO is een voorwaarde voor de bekostiging / financiering van een bachelor- of masteropleiding door de overheid; voor het recht van instellingen om erkende diploma's af te geven en in Nederland ook voor het toekennen van studiefinanciering aan studenten.

Zie voor meer informatie: www.nvao.net

4.3 Oude lerarenopleidingen

a. Algemene regel

Getuigschriften of diploma's van oude lerarenopleidingen die destijds een bevoegdheid afgaven voor het lesgeven in het voortgezet onderwijs gelden als een geldig getuigschrift om benoemd te mogen worden in het mbo. De wet geeft hier specifiek over aan dat een docent voldoet aan de bekwaamheidseisen (en dus benoemd mag worden) als hij een getuigschrift of diploma van een opleiding heeft die vóór 1 augustus 1991 was gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs (art 4.2.1 lid 2b onder 4 WEB). Deze algemene bepaling heeft er voor gezorgd dat oude getuigschriften van derdegraads lerarenopleidingen die niet gericht waren op het lesgeven in het mbo, na invoering van de WEB wel voldeden als getuigschrift om benoemd te worden in het mbo.

Of een getuigschrift van vóór 1 augustus 1991 gericht was op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs is te herleiden via de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. en de daarbij behorende Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. (http://wetten.overheid.nl/BWBR0003768/geldigheidsdatum_31-07-2006).

Meer informatie over de historische ontwikkeling van de lerarenopleidingen is te vinden in de brochure “Maatschappelijke wortels van lerarenopleidingen” onder redactie van Peter Lorist en Anja Swennen van juli 2015. <https://www.onderwijsweb.hu.nl/~media/III/docs/flyers/maatschappelijke%20wortels%20van%20lerarenopleidingen.pdf?la=nl>

b. Overgangsregeling Wet BIO

De Wet BIO kent een aantal overgangsregelingen. In artikel XI is geregeld dat degene die op het tijdstip van inwerkingtreding van de bekwaamheidseisen voor docenten in het bezit is van een bewijs van bekwaamheid tot het geven van beroepsonderwijs of educatie ingevolge de wettelijke voorschriften zoals luidend op de dag voor dat tijdstip van inwerkingtreding, bij inwerkingtreding van die eisen aangemerkt wordt als aan de van toepassing zijnde bekwaamheidseisen te voldoen.

Door deze overgangsbepaling zijn alle docenten die op 1 augustus 2006 werkzaam waren als docent in het mbo en beschikten over een bewijs van bekwaamheid zoals bedoeld in de tot 1 augustus 2006 geldende artikelen 4.2.1 en 4.2.2. van de WEB, ook na deze datum benoembaar omdat ze geacht worden ook aan de nieuwe bekwaamheidseisen te voldoen.

Deze overgangsbepaling lijkt minder relevant te zijn waar het de bewijzen van bekwaamheid betreft in de zin van een getuigschrift van een eerste of tweedegraads lerarenopleiding. De benoembaarheidsregels voor docenten in het mbo zijn immers vanaf de SVM-operatie altijd blijven aansluiten op het bezit van getuigschriften gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs. Zelfs de getuigschriften van vóór 1991 van deze eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen zijn vanaf 1996 geïncorporeerd in de benoembaarheidsregeling van de WEB en leiden tot benoembaarheid tot docent in het mbo.

Al voor de invoering van de Wet BIO kende de WEB in de artikelen 4.2.1. en 4.2.2 de mogelijkheid om iemand tot docent te benoemen op basis van het bezit van een HBO of WO getuigschrift of vergelijkbaar werk- en denkniveau in combinatie met voldoende werkervaring. Alsdan diende de docent tevens te beschikken over een bewijs van voldoende didactische bekwaamheid. In de Regeling aanwijzing bewijzen van voldoende didactische bekwaamheid in de bve-sector (zie: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0009539/2003-08-02>) zijn de getuigschriften opgenomen die als zodanig kwalificeerden. Door middel van de overgangsbepaling in de Wet BIO zijn docenten die destijds met de aldaar genoemde getuigschriften zijn benoemd ook na 1 augustus 2006 bekwaam en benoembaar te achten. Deze benoembaarheid geldt ook indien geen geschiktheidsverklaring is afgegeven voor deze docenten, omdat op grond van de oude artikelen 4.2.1 en 4.2.2 WEB het bevoegd gezag geen geschiktheidsverklaring hoefde af te geven.

c. Helpdesk DUO

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) heeft een helpdesk ingericht waar scholen terecht kunnen met vragen over wet- en regelgeving op onderwijsgebied.

Contactgegevens Informatiecentrum Onderwijs (ICO):

- Telefonisch maandag tot en met vrijdag van 8.30 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 17.00 uur op het telefoonnummer (079) 323 26 66;
- E-mail: ico@duo.nl
- Website: <https://www.duo.nl/zakelijk/middelbaar-beroepsonderwijs/index.jsp>

DUO heeft een handboek onderwijsbevoegdheden opgesteld. Dit handboek is te raadplegen via de link: <https://www.duo.nl/zakelijk/voortgezet-onderwijs/personeel/handboek-onderwijsbevoegdheden.jsp>

Voor vragen en informatie over onderwijsbevoegdheden op basis van een Nederlands diploma kunnen scholen en leraren terecht bij de afdeling diploma-erkenning en legalisatie.

De contactgegevens zijn:

Dienst Uitvoering Onderwijs
afdeling diploma-erkenning en legalisatie
Postbus 30157
9700 LJ Groningen
tel. 050-5998036
e-mailadres: ks.dw@duo.nl.

4.4 **Buitenlandse diploma's**

Ook docenten met een in het buitenland behaalde onderwijsbevoegdheid kunnen bij de afdeling diploma-erkenning en legalisatie terecht om een aanvraag in te dienen voor een erkenning van die bevoegdheid voor het onderwijs in Nederland. Zie verder ook de website van DUO: <http://www.duo.nl/particulieren/diplomas/u-heeft-een-buitenlands-diploma/werken-in-het-onderwijs.asp>.

4.5 **Welke lerarenopleidingen leiden niet op voor docent mbo?**

a. Lerarenopleiding basisonderwijs (pabo)

De pabo is de lerarenopleiding voor het basisonderwijs. Het getuigschrift van deze opleiding is nodig om als groepsleerkracht in het (speciaal) basisonderwijs of het speciaal onderwijs aan de slag te gaan. Ook mag met de pabo worden lesgegeven in het praktijkonderwijs. De pabo leidt niet op voor de wettelijke bekwaamheidseisen voor docenten in het VO en is daardoor geen getuigschrift waarmee (zonder meer) in het mbo lesgegeven mag worden. Dit geldt tevens voor de voorgangers van de pabo, zoals de kweekschool en de Pedagogische Academie (PA).

Er zijn in ieder geval twee uitzonderingen:

1.) Indien men beschikt over een oud kweekschool getuigschrift (afgegeven tot 1971) of een PA getuigschrift (afgegeven vanaf 1971) waarbij op de akte van bekwaamheid wordt verwezen naar

artikel 129 bis van de Lager Onderwijswet 1920 dan wel artikel 29, vierde lid onder b van de WVO²⁵. Hiermee mocht men lesgeven in een deel van het voortgezet onderwijs²⁶. Met de invoering van de WEB is bepaald dat iedereen met een getuigschrift of diploma van een opleiding die vóór 1 augustus 1991 was gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs benoembaar is als docent in het mbo. Dat geldt dus ook voor docenten in het bezit van voornoemde kweekschool of PA-getuigschriften.

2.) Indien het bevoegd gezag de docent met een pabo diploma aanmerkt als zij-instromer en benoemt op grond van een geschiktheidsverklaring in combinatie met een PDG. Indien de docent nog niet beschikt over een PDG, dan kan de docent tijdelijk (2 keer 2 jaar) worden benoemd en geldt de scholingsplicht om aan het einde van deze termijn te beschikken over een PDG of een tweedegraads bevoegdheid (of wat daaraan gelijk staat) en daarmee bekwaam te worden voor het mbo.

Daarnaast geldt nog het volgende:

3.) Mogelijk is de betrokken docent nog benoembaar op grond van de garantieregeling onderwijsbevoegdheden. Daarin is o.a. bepaald dat onverminderd de huidige benoemingsvereisten tot docent aan een mbo-instelling kunnen worden benoemd degene die in het studiejaar 1995-1996 bevoegd onderwijs heeft gegeven aan een school voor beroepsbegeleidend onderwijs, een school voor middelbaar beroepsonderwijs, dan wel wat deeltijds middelbaar beroepsonderwijs betreft aan een andere school, aan een vormingsinstituut voor jeugdigen of aan een instelling voor basiseducatie. Ditzelfde geldt voor degenen die tussen 1 augustus 1990 en 31 juli 1995 gedurende ten minste 40 weken bevoegd onderwijs in het hiervoor genoemde onderwijs hebben gegeven.

b. Educatieve minor algemeen voortgezet onderwijs en educatieve minor beroepsonderwijs

Universiteiten bieden in een aantal wetenschappelijke bacheloropleidingen een educatieve minor aan in een verwant schoolvak in het voortgezet onderwijs (studielast 30 ECTS). Degenen die beschikken over een afgeronde wetenschappelijke bacheloropleiding in combinatie met deze educatieve minor zijn benoembaar in vmbo-tl (mavo) en de onderbouw van havo en vwo. Daarmee levert deze opleidingsvariant dus geen bevoegdheid op voor het mbo.

Naast deze educatieve minor gericht op het algemeen voortgezet onderwijs bieden verschillende hogescholen (hbo bacheloropleidingen) een educatieve minor beroepsonderwijs aan. Deze educatieve minor is uitsluitend een kennismaking met het leraarschap in het vmbo en mbo en leidt niet (ook niet in combinatie met een afgeronde hbo bacheloropleiding) tot een bevoegdheid voor het mbo.

---

²⁵ Deze akten zijn afgegeven onder de naam akte van bekwaamheid als volledig bevoegd onderwijzer (akte 3.3) alsmede het diploma van de applicatiecursus voor volledig bevoegd onderwijzer (akte 3.4).

²⁶ Het betreft hier de 2a-sector, ook wel de oude 3^e graads sector: te weten mavo, vbo en praktijkonderwijs.

5 Zij-instroom en PDG

Voor het mbo is expertise vanuit de beroepspraktijk essentieel voor het bieden van kwalitatief goed beroepsonderwijs. Een voorlopige conclusie die uit sectoraal onderzoek te trekken valt is dat een meerderheid van de docenten in het mbo eerst beroepservaring heeft opgedaan of in een andere sector heeft gewerkt voordat ze in het mbo als docent aan de slag gaan. De docenten beschikken in de meeste gevallen niet over een afgeronde lerarenopleiding op het moment dat ze worden benoemd. Omdat deze 'expertise van buiten' essentieel is voor goed beroepsonderwijs, biedt de WEB de mogelijkheid om docenten tijdelijk te benoemen als zij-instromer. Om een zij-instromer te benoemen moet de werkgever in het mbo een geschiktheidsverklaring afgeven. Gaat het om een zij-instromer die ook niet beschikt over een pedagogisch didactisch getuigschrift, dan mag de docent twee jaar worden benoemd waarna de werkgever mag besluiten om – met redenen omkleed en eventueel met nader te stellen voorwaarden door de werkgever – de benoeming met nog eens twee jaar te verlengen. Tijdens de tijdelijke benoeming zal de docent er voor moeten zorgen dat hij wel volledig gaat voldoen aan de bekwaamheidseisen door het behalen van een (verkorte) eerste- of tweedegraads lerarenopleiding of het pedagogisch-didactisch getuigschrift (PDG).

De MBO Raad heeft met de lerarenopleidingen een kwaliteitskader zij-instroom en landelijk raamwerk scholing PDG ontwikkeld. Hierin zijn de wettelijke bepalingen praktisch nader ingevuld en zijn formats voor geschiktheidsverklaringen ontwikkeld. In **bijlage 1** is het landelijk raamwerk PDG en kwaliteitskader zij-instroom opgenomen.

5.1 Geschiktheidsverklaring zij-instroom in het beroep van docent

In hoofdstuk 1 zijn de wettelijke voorwaarden uiteengezet waaronder het bevoegd gezag in het mbo een geschiktheidsverklaring aan een zij-instromer kan afgeven.²⁷ Het bevoegd gezag toetst de geschiktheid van de betrokkene voor het beroep van docent vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch.

Kort samengevat gelden voor het afgeven van een geschiktheidsverklaring aan een docent de volgende eisen:

1. Juiste werk- en denkniveau: De docent moet beschikken over een minimaal een hbo bachelor getuigschrift of een getuigschrift wat daaraan gelijkstaat. Indien daarvan geen sprake is, zal de docent moeten beschikken over (aantoonbaar) werk- en denkniveau op minimaal hbo bachelor niveau in combinatie met minimaal drie jaar werkervaring in de praktijk van het beroep waarop het desbetreffende onderwijs is gericht;
2. Relevante vakinhoudelijke kennis- en ervaring: De combinatie van maatschappelijke en/of beroepservaring en de gevolgde opleiding in onderlinge samenhang bezien is van voldoende belang in verhouding tot de beoogde werkzaamheden aan de instelling;
3. Voldoende pedagogisch-didactische kennis en vaardigheden: De docent beschikt reeds over een pedagogisch-didactisch getuigschrift, of de docent is in staat verantwoord les te geven én om binnen twee jaar na benoeming tot docent te voldoen aan de wettelijke pedagogisch-didactische bekwaamheidseisen door het behalen van een PDG (dan wel een diploma van een lerarenopleiding).

---

²⁷ Voor het mbo is geregeld dat de werkgever zelf de geschiktheidsverklaring afgeeft. Dit in tegenstelling tot het primair en voortgezet onderwijs, waar wettelijk is bepaald dat de lerarenopleiding een geschiktheidsverklaring afgeeft.

Van belang is dat een geschiktheidsverklaring alleen mag worden afgegeven door de werkgever indien aan al deze voorwaarden is voldaan. De werkgever heeft hierbij een ruime mate van beoordelingsvrijheid. De mbo-sector heeft ervoor gekozen om nadere invulling te geven aan deze beleidsvrijheid in het Kwaliteitskader zij-instroom mbo. Dit kwaliteitskader was beoogd om onderdeel uit te maken van een convenant tussen de Vereniging van Hogescholen, MBO-Raad, VO-raad en het ministerie van OCW, dat in het najaar van 2013 zou worden afgesloten. Hoewel het uiteindelijk niet is gekomen tot ondertekening van het convenant, is de mbo-sector daaraan feitelijk wel uitvoering gaan geven. De intentie was immers dat de mbo-sector jegens het ministerie de verplichting op zich nam om de kwaliteit van zij-instromers in het beroepsonderwijs te verhogen.

Het kwaliteitskader bevat een verdere uitwerking van de voorwaarden uit artikel 4.2.4 van de WEB. Zo is hier bijvoorbeeld in bepaald dat voorafgaand aan het afgeven van de geschiktheidsverklaring de zij-instromer een assessment, gericht op het beroep van docent, positief moet hebben afgerond. Betreft het een zij-instromer die niet beschikt over een WO- of HBO-diploma, dan zal voor deze zij-instromer tevens een capaciteitentest worden afgenomen bij een gecertificeerd psychologisch testbureau, waaruit het hbo werk- en denkniveau dient te blijken. Voor meer informatie wordt verwezen naar de bijlage.

Het afgeven van een geschiktheidsverklaring blijft – ongeacht het naleven van het kwaliteitskader – echter altijd een individuele beslissing van de werkgever. Omdat de geschiktheidsverklaring betrekking heeft op de door betrokkene bij het desbetreffende bevoegd gezag te verrichten werkzaamheden, heeft de geschiktheidsverklaring niet zonder meer rechtsgevolg jegens andere instellingen. Stapt de zij-instromer over naar een ander bevoegd gezag dan zal dat bevoegd gezag eigenstandig een beoordeling moeten geven van diens geschiktheid en een geschiktheidsverklaring voor de aldaar beoogde werkzaamheden moeten afgeven.

5.2 Pedagogisch-didactisch getuigschrift (PDG)

De wettelijke term voor het PDG (conform artikel 7a.4 van de WHW) is het "*getuigschrift pedagogisch-didactische scholing WEB*". In het spraakgebruik wordt het PDG ook wel aangeduid als PDA (pedagogisch-didactische aantekening) of PDB (pedagogisch-didactische bevoegdheid). Zoals hiervoor reeds uiteengezet kan iemand tot docent worden benoemd in het mbo, indien deze beschikt over een PDG in combinatie met een geschiktheidsverklaring van de mbo-school. Het PDG is niet geldig voor het verzorgen van onderwijs in het primair of voortgezet onderwijs.

Om het PDG te behalen volgt de zij-instromer scholing. Dit zou wettelijk gezien een maatwerktraject moeten zijn, maar in de praktijk bieden hogescholen een vast traject aan met een studielast die gelijk staat aan 60 ECTS. Het scholingstraject en getuigschrift zijn niet in het bachelor-master systeem opgenomen. De scholingstrajecten worden daardoor niet (separaat) geaccrediteerd door de NVAO en de scholing heet daarom officieel geen opleiding noch leidt het tot een bachelor- of mastergetuigschrift. De lerarenopleidingen bieden deze scholing als contractonderwijs aan en hanteren als ingangsniveau het bachelor-niveau. De NVAO neemt de kwaliteitstoetsing van het PDG mee in de beoordeling van de kwaliteit van tweedegraads lerarenopleidingen.

De PDG-opleiding is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- a. In de opleiding staat de relatie tussen het beroepenveld, de branche, de beroepsopleiding en de student centraal.
- b. De opleiding wordt vormgegeven volgens de principes van 'samen opleiden'. De lerarenopleiding en de MBO-instelling zijn samen verantwoordelijk voor de inhoud en kwaliteit van de opleiding; het opleidingsinstituut is eindverantwoordelijk.
- c. Het opleidingsconcept wordt in overleg tussen MBO en de lerarenopleiding vastgesteld.
- d. Het beroepsprofiel docent MBO, gebaseerd op de bekwaamheidseisen uit de wet BIO, de generieke kennisbasis plus addendum (ECBO) en de Dublin-descriptoren vormen de onderleggers voor de PDG-opleiding.
- e. De opleiders werken voorbeeldmatig (double loop-leren)
- f. Het eindniveau van de PDG-opleiding is Bachelor.

De eisen die thans aan de PDG-scholingstrajecten worden gesteld, vloeien voort uit het Landelijk Raamwerk PDG. Dit Landelijk Raamwerk is tot stand gekomen in overleg tussen de mbo-sector en lerarenopleidingen ter uitvoering van de maatregelen die de Minister van OCW in 2012 had aangekondigd ter verbetering van de kwaliteit van docenten in het mbo. Ook hiervoor geldt dat het Raamwerk bekrachtigd zou worden in een convenant tussen de MBO Raad, de VO-Raad, de Vereniging Hogescholen en het ministerie van OCW, maar dat het uiteindelijke convenant niet is ondertekend. Voor meer informatie wordt verwezen naar bijlage 1.

Anders dan bij de geschiktheidsverklaring geldt ten aanzien van de PDG dat dit getuigschrift ook geldig is bij andere mbo-scholen. Door het bevoegd gezag van een andere mbo-school kan op basis van het bezit van een PDG worden aangenomen dat is voldaan aan de pedagogisch-didactische bekwaamheidseisen voor de werkzaamheden waarvoor dat bevoegd gezag de betrokken docent wil inzetten.

5.3 Verkorte lerarenopleiding

Naast scholing leidend tot een PDG, kan een zij-instromer zich ook inschrijven als (deeltijd-)student bij een van de eerste- of tweedegraads lerarenopleidingen. De zij-instromer volgt het reguliere programma van de HBO-lerarenopleiding, maar dan in een verkorte variant van maximaal twee jaar. Lerarenopleidingen bieden hier specifieke zij-instroomtrajecten aan of een zij-instromer kan een deeltijdvariant met vrijstellingen volgen. Bij succesvolle afronding komt de zij-instromer in het bezit van een eerste- of tweedegraads onderwijsbevoegdheid.

6 **Educatie en contractactiviteiten**

6.1 **Educatie**

Educatie is gericht op bevordering van de zelfredzaamheid van volwassenen en sluit waar mogelijk aan op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs. Educatie omvat activiteiten op het niveau van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Opleidingen voortgezet algemeen volwassenenonderwijs zijn gericht op het behalen van een diploma van onderwijs als bedoeld in de artikelen 7 tot en met 9 van de Wet op het voortgezet onderwijs. (zie art 1.2.1, eerste lid en artikel 7.1.2 derde lid van de WEB).

Tenzij het om contractactiviteiten gaat, gelden voor educatie de benoemingsvereisten op grond van artikel 4.2.1 van de WEB. Met andere woorden: de benoemingsvereisten voor docenten educatie zijn gelijk aan die van docenten in het mbo. Voor vavo verzorgd door de mbo-school geldt aldus dat het niet verplicht is de benoemingsvereisten uit de WVO te volgen. In de praktijk stellen mbo-scholen als het gaat om havo- of vwo-examens in het kader van vavo echter de eis dat docenten beschikken over een eerstegraads onderwijsbevoegdheid.

6.2 **Contractactiviteiten**

Veel mbo-scholen verzorgen naast regulier (door de overheid bekostigd) onderwijs ook contractactiviteiten. Contractactiviteiten worden in de wet gedefinieerd als werkzaamheden voor eigen rekening van de instelling ten behoeve van derden. Deze contractactiviteiten kunnen enkel worden verricht indien zij verband houden met werkzaamheden waarvoor de mbo-school uit de openbare kas bekostigd wordt en voor zover de uitvoering van die werkzaamheden hierdoor niet wordt geschaad. Het betreft bijvoorbeeld maatwerk voor het bedrijfsleven in de vorm van cursussen die voldoen aan de specifieke opleidingsbehoefte van organisaties. In de WEB is bepaald dat de benoemingsvereisten in de WEB niet van toepassing zijn op docenten voor zover deze belast zijn met het verrichten van contractactiviteiten (art 1.7.1, derde lid, van de WEB). In artikel 4.2.1, vierde lid, van de WEB is voorts expliciet bepaald dat een docent die is belast met contractactiviteiten niet hoeft te voldoen aan de bekwaamheidseisen.

7 Vmbo

Veel mbo-scholen verzorgen naast mbo en educatie tevens vmbo. Ook komt het voor dat mbo-docenten (tevens) werkzaam zijn bij vmbo-opleidingen al dan niet van hetzelfde schoolbestuur. Voor het benoemen dan wel tewerkstellen zonder benoeming van leraren in het vmbo gelden de bepalingen in de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO). Deze bepalingen zijn in veel gevallen strikter dan de benoemingsvereisten in de WEB.

Voor nadere informatie over benoembaarheid, bekwaamheid en bevoegdheid in het voortgezet onderwijs verwijzen wij u naar de VO-raad: <http://www.vo-raad.nl/contact/helpdesk-vo> of de afdeling diploma-erkenning en legalisatie van DUO. De contactgegevens zijn:

Dienst Uitvoering Onderwijs
afdeling diploma-erkenning en legalisatie
Postbus 30157
9700 LJ Groningen
tel. 050-5998036
e-mailadres: ks.dw@duo.nl.

7.1 Vmbo-groen

Agrarische opleidingscentra (AOC's) verzorgen groen onderwijs op vmbo- en mbo-niveau. AOC's worden als instellingen geregeld in de WEB. Artikel 1.3.3 van de WEB stelt dat aan AOC's tevens onderwijs wordt verzorgd als bedoeld in artikel 10c, onderdeel d, van de WVO. Ook de WVO is dus van toepassing op het voorbereidend beroepsonderwijs in de sector landbouw dat wordt verzorgd in een AOC (hierna: vbo-groen in een AOC).

Dit leidt ertoe dat op het vbo-groen in een AOC twee wetten van toepassing zijn, met deels overlappende bepalingen, maar met verschillende inhoud. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de wettelijke bepalingen omtrent benoembaarheid. De wetgever heeft daarom in zowel de WVO als de WEB de mogelijkheid geboden om bij of krachtens algemene maatregel van bestuur bepalingen van deze wetten buiten toepassing te verklaren voor vbo-groen in een AOC. In het Besluit vbo-groen in een AOC 2016 is gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. In artikel 2 onder h. van dit Besluit is geregeld dat de artikelen 4.2.1 tot en met 4.2.5 van de WEB niet van toepassing zijn op het vbo-groen in een AOC. Voor de benoembaarheid van leraren in het vbo-deel van het AOC gelden dan ook de regels van artikel 33 ev. van de WVO.

Reden hiervoor is dat de bepalingen ten aanzien van de vereisten voor de benoeming van het onderwijspersoneel volgens de wetgever direct samenhangen met de kwaliteit van onderwijs en examen op basis van de WVO. Het vbo-groen volgt daarom hierin volledig het overige, door het ministerie van OCW bekostigde voortgezet onderwijs.

Bijlage 1 : Kwaliteitskader zij-instroom en landelijk raamwerk scholing PDG

Landelijk Raamwerk Pedagogisch Didactisch Getuigschrift (PDG)

Inleiding

1. Doel van de PDG-opleiding

Het doel van de PDG-opleiding is dat vakbekwame beroepsbeoefenaren zich als zij-instromer kwalificeren voor het beroep van docent in het MBO. De PDG-opleiding is geschikt voor professionals met enkele jaren beroepservaring in een voor het MBO relevant beroep. Zij hebben een HBO- opleiding afgerond, of beschikken tenminste aantoonbaar over HBO-werk- en denkniveau¹.

2. De wettelijke context

De PDG-opleiding voorziet in de bekwaamheid ten aanzien van pedagogische en didactische kennis, inzicht en vaardigheden, zoals bedoeld in de artikelen 4.2.3 en 4.2.4. van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). De onderdelen, die de kandidaat bij de beoordeling van deze bekwaamheid op het vereiste eindniveau moet aantonen, worden vermeld op het PDG dat de kandidaat bij de afsluiting van de opleiding ontvangt. Het PDG wordt uitgereikt door de examencommissie van de tweedegraads lerarenopleiding die eindverantwoordelijk is voor de PDG-opleiding. Het PDG voldoet daarmee aan de bepalingen in artikel 7a.4 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW).

3. Wat kan een docent MBO na afronding van de PDG-opleiding?

De docent MBO kan de verbinding maken tussen het leren in de school en het leren op de werkplek. De docent MBO draagt er zorg voor dat zijn studenten goede beroepsbeoefenaren worden. De kennisverwerving van de student staat daarbij in het perspectief van de vorming tot startend beroepsbeoefenaar, waarbij de technisch-instrumentele vorming – wat moet ik leren en hoe moet ik het doen – verbonden is met het normatieve: wie en hoe wil ik zijn in dit beroep.

De docent MBO bereidt zijn studenten voor op maatschappelijke participatie en eventueel op een vervolgstudie. De docent MBO plaatst de ontwikkeling van zijn studenten daartoe in een brede context en schenkt in de lessen en begeleiding aandacht aan teamwork, zelfsturing en identiteitsvorming². Het gaat dan om het leren van aan het beroep gerelateerde disciplinekennis (wiskunde, voedingsleer, mechanica), procedurele kennis (hoe de kennis toe te passen), communicatie (taal, omgang), werkproceskennis (kenmerken van het productieproces en het takenpakket), maar ook het ingroeien in waarden en normen van de beroepsgroep, het ontwikkelen van eigen accenten en het kijken naar jezelf en je ontwikkeling³.

---

¹ Zie voor toelating tot het PDG bijlage 2: Kwaliteitskader zij-instroom MBO

² Zie beroepsprofiel docent MBO

³ Bruijn, E. d. (2013). Docent zijn in het middelbaar beroepsonderwijs. Thema, 52 -57.

4. Uitgangspunten van de PDG-opleiding

De PDG-opleiding is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

1. In de opleiding staat de relatie tussen het beroepenveld, de branche, de beroepsopleiding en de student centraal.
2. De opleiding wordt vormgegeven volgens de principes van 'samen opleiden'. De lerarenopleiding⁴ en de MBO-instelling zijn samen verantwoordelijk voor de inhoud en kwaliteit van de opleiding; het opleidingsinstituut is eindverantwoordelijk.
3. Het opleidingsconcept wordt in overleg tussen MBO en de lerarenopleiding vastgesteld.
4. Het beroepsprofiel docent MBO, gebaseerd op de bekwaamheidseisen uit de wet BIO, de generieke kennisbasis plus addendum (ECBO) en de Dublindescriptorvormen de onderleggers voor de PDG-opleiding.
5. De opleiders werken voorbeeldmatig (double loupe-leren)
6. Het eindniveau van de PDG-opleiding is Bachelor.

5. Instroom

Om te kunnen starten met de PDG-opleiding, beschikt de zij-instromer over een door zijn werkgever afgegeven geschiktheidsverklaring. De geschiktheidsverklaring bevat:

- I. een kopie van een WO/HBO-diploma, niet zijnde een diploma van een lerarenopleiding, *of*
- II. aantoonbaar bewijs van HBO werk- en denkniveau en tenminste drie jaar relevante werkervaring *en*
- III. een gewaarmerkte rapportage van een assessmentbureau dat als uitkomst heeft dat de zij-instromer zich via het PDG-traject kan kwalificeren voor het beroep van docent.

Voor een uitgebreide beschrijving van de verschillende elementen van de geschiktheidsverklaring wordt verwezen naar het 'Kwaliteitskader zij-instroom MBO' dat door de sector MBO is vastgesteld en is opgenomen in bijlage 2.

6. Inhoud PDG

Er zijn in de PDG-opleiding vijf thema's te onderscheiden:

- I. Ambachtelijk meesterschap in de 21^e eeuw. II. Begeleiding van de MBO student.
- III. Beroepspraktijk.
- IV. Visie op beroepsonderwijs en visie op docentschap. V. Eigen ontwikkeling.

Toelichting bij de vijf thema's

Onderstaand worden de vijf thema's kort nader toegelicht. In bijlage 1 worden per thema relevante inhouden benoemd. Onderstaande beschrijving en de inhouden in de bijlage zijn ontleend aan het profiel docent MBO en de generieke kennisbasis, aangevuld met het addendum dat ECBO daaraan heeft toegevoegd.

---

⁴ In de tekst wordt de term lerarenopleiding gebruikt, omdat deze eindverantwoordelijk is voor de kwaliteit van de PDG-opleiding en voor het afgeven van het getuigschrift. Dat laat onverlet dat de PDG-opleiding in bepaalde gevallen wordt uitgevoerd door het aan de lerarenopleiding gelieerde nascholingsinstituut.

I. Ontwikkeling van beroepscompetenties en -identiteit: *'Ik als docent'*

Basisvaardigheden voor een docent MBO zijn het ontwerpen van leerarrangementen en het verzorgen van leeractiviteiten die passen in de context van een beroepsopleiding, die voldoen aan de kwaliteitseisen (kwalificatiedossiers) en die leiden tot gewenst leerrendement waarbij een docent inzichten / ontwikkelingen uit de beroepspraktijk (branche) en de wetenschap, didactische inzichten, de juiste toetsinstrumenten en de zorg voor een prettig leerklimaat combineert.

De docent MBO onderzoekt op systematische wijze de eigen onderwijspraktijk met het oogmerk die te verbeteren.

II. Begeleiding van de MBO student: *'Ik als begeleider'*

Als begeleider zet een docent MBO interventies in om studenten te begeleiden bij de ontwikkeling tot beroepsbeoefenaar, toerusting voor participatie in de maatschappij en eventueel vervolgstudie. De docent begeleidt studenten bij de ontwikkeling van de reflectieve vaardigheid die nodig is voor het opbouwen van zelfregulerend vermogen. Bij problemen biedt een docent de student gerichte ondersteuning.

III. Beroepspraktijk: *'Ik als verbinder tussen school en beroepspraktijk'*

Naast school leert een student in de reële beroepspraktijk. Deze beroepspraktijk zorgt tevens voor de toekomstige werkplekken. Om het inductieproces tussen school en beroepspraktijk soepel te laten lopen zorgt de docent MBO dat de leeractiviteiten (leerarrangementen) gericht zijn op het leren aan en van de beroepspraktijk. Daartoe moet hij de beroepspraktijk en de daarbij behorende kwalificatie-eisen kennen en in contact zijn met het beroepspraktijk.

IV. Visie beroep, beroepsonderwijs en docentschap: *'Ik als lid van een onderwijsteam en onderwijsgemeenschap'*

De docent MBO vertaalt ontwikkelingen binnen de branche naar het beroepsonderwijs in het onderwijsteam en houdt daarbij rekening met de eigen positie binnen het onderwijs en in de samenleving en met ontwikkelingen ten aanzien van onderwijs (ROC-beleid, politiek, Onderwijsinspectie, maatschappelijk debat enz.). De docent MBO is een teamspeler met een sterk ontwikkelde organisatie- en omgevings sensitiviteit.

V. Eigen ontwikkeling: *'Ik als professional'*

De docent MBO is een lerende professional, die bewust actief is in zijn eigen professionele ontwikkeling en in- en extern verantwoording aflegt voor zijn handelen.

7. Leren op de werkplek

De PDG-opleiding wordt vormgegeven volgens de principes van 'samen opleiden'. De lerarenopleiding en MBO-instelling zijn samen verantwoordelijk voor de kwaliteit van de inhoud en uitvoering van de PDG-opleiding. De lerarenopleiding is eindverantwoordelijk.

Het door de MBO-sector vastgestelde 'Kwaliteitskader', dat is opgenomen in bijlage 2, stelt minimumeisen aan de kwaliteit van het leren op de werkplek en vormt daarmee het kader voor de afspraken die MBO-instelling en lerarenopleiding samen maken.

Het didactische model van de PDG-opleiding is onderwerp van gesprek tussen de MBO-instelling en de lerarenopleiding, die daar samen afspraken over maken. Die afspraken kunnen bijvoorbeeld gaan over de mate waarin de didactische ontwerpprincipes die de MBO-instelling voor haar beroepsonderwijs hanteert en het didactische model van de PDG-opleiding gelijkvormig zijn.

Het didactisch model van de PDG-opleiding en de werkvormen die daarbij worden gehanteerd, zijn in lijn met de uitgangspunten en inhoud die in dit landelijke raamwerk zijn geformuleerd.

De MBO-instelling en de lerarenopleiding leggen afspraken vast over de rol, de taken en de verantwoordelijkheden van beide partners bij begeleiding, beoordeling en toetsing. Voor de zij- instromer die de PDG-opleiding volgt, is duidelijk wat deze rollen, taken en verantwoordelijkheden in de praktijk van de opleiding voor hem betekenen.

De opleiders van zowel de MBO-instelling als de lerarenopleiding zijn gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het PDG-programma. De MBO-instelling zorgt ervoor dat de zij-instromer tijdens het volgen van de PDG-opleiding door een ervaren MBO-docent wordt begeleid. Deze docent is door de lerarenopleiding opgeleid tot docent- coach. Over de inhoud en omvang van deze scholing maken de lerarenopleiding en de MBO- instelling nadere afspraken. De MBO-instelling stelt per zij-instromer tenminste 2 klokuren per week beschikbaar voor begeleiding en coaching gedurende het PDG-traject.

8. Beoordeling

- De PDG-opleiding wordt afgesloten met een proeve van bekwaamheid, waarin de kandidaat aantoont dat hij/zij als zelfstandig docent functioneert.
- De beoordeling van de kandidaat is onafhankelijk en intersubjectief en wordt uitgevoerd door de lerarenopleiding en de MBO-instelling samen. De lerarenopleiding en de MBO- instellingen maken over de wijze van beoordelen nadere afspraken.
- De lerarenopleiding is vanuit haar eindverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de PDG- opleiding en is ook eindverantwoordelijk voor de beoordeling.
- De lerarenopleiding verantwoordt de beoordeling en het HBO-niveau van de PDG-opleiding aan de hand van de Dublindescriptoren in haar Onderwijs- en Examenregeling (OER) en in het bijbehorende toetskader.
- Het PDG wordt uitgereikt door de examencommissie van de lerarenopleiding die eindverantwoordelijk is voor de PDG-opleiding.

9. Studielast en organisatie

- De PDG-opleiding heeft een totale omvang van 60 ect.
- 50% van de totale PDG-opleiding vindt plaats op de leerwerkplek.

Het 'Kwaliteitskader' dat is opgenomen in bijlage 2 beschrijft nog een aantal andere minimumeisen als voorwaarde voor deelname aan de PDG-opleiding:

- De zij-instromer heeft een aanstellingsomvang van tenminste 0,4 fte.
- De zij-instromer is gedurende de PDG-opleiding één vaste dag per week vrij geroosterd voor het volgen van de opleiding, ongeacht de aanstellingsomvang. Dit houdt niet in dat de MBO- instelling de zij- instromer standaard faciliteert. Of de MBO-instelling de zij-instromer faciliteert hangt van het beleid van de MBO-instelling af.
- De zij-instromer verzorgt gedurende de PDG-opleiding tenminste acht lessen per week.

10. Kwaliteitsborging

I. Examencommissie

De eindverantwoordelijkheid voor de kwaliteit en het eindniveau van het PDG ligt bij de examencommissie van de tweedegraads lerarenopleiding die eindverantwoordelijk is voor de PDG-opleiding.

II. Landelijk Overleg Examencommissies (LOEX) – nader uit te werken

Het LOEX is gevraagd om in het voorjaar van 2014 een advies aan ADEF te geven over de borging van de kwaliteit en het eindniveau van het PDG, zowel landelijk als op het niveau van de individuele lerarenopleiding. Het LOEX is tevens gevraagd om ADEF te adviseren over de onderlinge aansluiting van de educatieve minor beroepsonderwijs, de PDG-opleiding en de 2^e graads lerarenopleidingen (lees: advies over landelijke richtlijnen voor vrijstelling).

III. NVAO

De NVAO zal naar verwachting de PDG-opleiding gaan beoordelen. Deze beoordeling zal gelijktijdig plaatsvinden met de accreditatie van de bachelor(s) van de betreffende lerarenopleiding. De beoordeling vindt plaats door het panel dat tevens de visitatie van de bachelor(s) doet. Voor deze beoordeling van de PDG-opleiding dient in het panel de nodige deskundigheid inzake het opleiden van zij-instromers tot docent MBO aanwezig te zijn. Het oordeel over de PDG-opleiding wordt opgenomen in het accreditatiebesluit van de bachelor(s) die gelijktijdig met de PDG-opleiding wordt beoordeeld.

In de komende maanden zal het beoordelingskader voor de PDG-opleiding door de NVAO worden vastgesteld.

IV. Onderwijsinspectie

De Onderwijsinspectie ziet toe op de kwaliteit van de leraar in het MBO. Dat doet de Inspectie in het kader van haar reguliere toezicht op instellingsniveau en gevraagd of ongevraagd ook op sectorniveau, in de vorm van zogenaamd themaonderzoek.

Het themaonderzoek dat in juni 2012 resulteerde in het rapport 'Evaluatie van het zij-instroomtraject leraren in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs', is mede aanleiding geweest voor het herontwerp, de harmonisatie en kwaliteitsborging van de PDG-opleiding.

11. Convenant

Op 18 december 2012 stuurde de minister van OC&W een brief aan de Tweede Kamer over het opleiden van leraren voor het beroepsonderwijs. In deze brief beschrijft de minister een drietal maatregelen om de kwaliteit van de opleiding van leraren voor het beroepsonderwijs te verbeteren. De afspraken die de lerarenopleidingen, het VMBO en het MBO maken over de concretisering, implementatie en uitvoering van deze drie maatregelen, zullen door de minister van OC&W, de Vereniging Hogescholen, de VO-raad en de MBO raad worden bekrachtigd in een convenant.

Bijlage 1: Inhoudelijke suggesties bij de vijf thema's

Bijlage 2: Kwaliteitskader zij-instroom MBO

Bijlage 1: Inhoudelijke suggesties bij de vijf thema's

1. Ambachtelijk meesterschap in de 21e eeuw: 'Ik als docent'

Leren lesgeven; lesopzetten; doelen formuleren in relatie tot kwalificatie dossier / doelen korte en lange termijn; onderwijs ontwerpen (i.s.m. team); doelgroepen; diversiteit; toetsen; POP / PAP; beroepsgerichte didactiek; didactische werkvormen (incl. gebruik ICT); leerconcepten; groepsdynamica; pedagogisch handelen; klassenmanagement; differentiatie.

2. Begeleiding van de MBO student: 'Ik als begeleider'

Loopbaanbegeleiding: ontwikkeling tot beroepsbeoefenaar (beroepsidentiteit en beroepshouding); ontwikkeling tot participatie in de maatschappij (burgerschap); persoonlijke ontwikkeling.

Begeleidingsmodellen (modeling, scaffolding, guiding, coaching, monitoring).

Feedback geven, ontvangen.

21e century skills: communicatie, samenwerken, mediawijsheid, informatievaardigheden. Studenten met speciale zorg: gedrags- en werkhoudingsproblemen; sociaal-emotionele problemen.

3. Beroepspraktijk: 'Ik als verbinder tussen school en beroepspraktijk'

Kwalificatiedossiers; kenniscentra; vormgeven samen opleiden (MBO en branche); beroepsgerichte didactiek (BPV map); CGO; projectmatig werken; omgekeerde leerweg; BOL / BBL, niveau 1,2,3,4; proeve van bekwaamheid; taal van het bedrijfsleven; vaktaal; werkhouding.

4. Visie beroep, beroepsonderwijs en docentschap: 'Ik als lid van een onderwijsteam en onderwijsgemeenschap'

Ontwikkelingen binnen de branche vertalen naar onderwijs; eigen positie binnen beroepsonderwijs; ontwikkelingen t.a.v. onderwijs (ROC beleid, inspectie enz.).

5. Eigen ontwikkeling: 'Ik als professional'

Beroepsdilemma's van de MBO docent; praktijkonderzoek; reflectie; intervisie, coaching om the job; lesobservaties; kennisverwerving en -toepassing; inzicht in eigen doceerstijl; werken in team; onderwijsinnovatie; verantwoording afleggen.

Kwaliteitskader zij-instroom MBO

Inleiding

Dit kwaliteitskader zij-instroom heeft tot doel de kwaliteit van de docent die via een zij-instroomtraject op een MBO-instelling aan de slag gaat, naar een hoger plan te brengen. De aanleiding voor het opstellen van dit kwaliteitskader wordt gevormd door de brief van de minister van OC&W aan de Tweede Kamer van december 2012, waarin maatregelen zijn aangekondigd om de kwaliteit van docenten in het beroepsonderwijs te verhogen. Het opstellen en toepassen van dit kwaliteitskader is één van deze maatregelen. Het kwaliteitskader maakt onderdeel uit van een convenant tussen de Vereniging van Hogescholen, MBO-Raad, VO-raad en het ministerie, dat in het najaar van 2013 zal worden afgesloten. Dit convenant waarborgt de uitvoering van de maatregelen.

De MBO-sector verplicht zich naar het ministerie en de Hogescholen toe, in geval van zij-instroom gebruik te maken van het hier volgende kwaliteitskader. Dit kader is een uitwerking van artikel 4.2.4 van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB).

Kwaliteitskader

1. De MBO-instelling en de ongekwalificeerde zij-instromer hebben de intentie een arbeidsrelatie met elkaar aan te gaan voor de duur van enige jaren. Zij zijn overeengekomen dat de zij-instromer zich daarbij in principe binnen twee jaar na indiensttreding kwalificeert voor het beroep van docent conform de WEB. Hierbij dienen zich twee mogelijkheden aan:
  - a) De zij-instromer schrijft zich als (deeltijd-)student in bij een van de HBO- lerarenopleidingen. De zij-instromer volgt het reguliere programma van de HBO- lerarenopleiding. Bij succesvolle afronding komt de zij-instromer in het bezit van een tweedegraads onderwijsbevoegdheid. De zij-instromer volgt hiermee het traject zoals aangegeven in artikel 4.2.1 lid 5 van de WEB⁵.
  - b) De zij-instromer kwalificeert zich middels de opleiding voor het pedagogisch-didactisch getuigschrift (PDG) voor het generieke deel van het beroep van docent. Deze kwalificatie is niet gelijk aan een tweedegraads onderwijsbevoegdheid, maar voldoet wel aan de eisen zoals bedoeld in de WEB art 4.2.4. Een succesvolle afronding van de PDG-opleiding levert het bewijs dat de zij-instromer voldoet aan de pedagogische en didactische bekwaamheidseisen en op grond daarvan benoembaar is in een vast dienstverband.

---

⁵ In geval de zij-instromer beschikt over een HBO-bachelor-diploma en een zogeheten versneld traject volgt is het voor de instelling mogelijk gebruik te maken van de zij-instroomsubsidie.

Voorwaarde voor deelname aan de PDG-opleiding is dat de zij-instromer werkzaam is op basis van een arbeids- of stage-overeenkomst met een omvang van tenminste 0,4 fte. De zij- instromer verzorgt gedurende de PDG-opleiding tenminste 8 lessen per week.

Of de MBO-instelling de zij-instromer in tijd faciliteert hangt van het beleid van de MBO-instelling af.

2. De MBO-instelling geeft als voorwaarde voor deelname aan de PDG-opleiding een geschiktheidsverklaring af aan de zij-instromer. Hierbij is het volgende van toepassing:

Zij-instromer variant 1:

a) de zij-instromer beschikt over een WO/HBO-diploma, zoals bedoeld in de WEB, artikel 4.2.1., tweede lid, onderdeel b 1 t/m 4, niet zijnde een diploma van een lerarenopleiding. Dit diploma garandeert het vereiste HBO- werk en denkniveau. Het diploma vermeldt de studierichting en behaalde resultaten, en de datum waarop het diploma is behaald. Kopie van het diploma is onderdeel van de geschiktheidsverklaring.

en

b) de zij-instromer heeft een assessment, gericht op het beroep van docent, positief afgerond. Positief wil zeggen dat de uitkomst van het assessment is dat de zij-instromer zich via de PDG-opleiding kan kwalificeren voor het generieke deel van het beroep van docent. De zij-instromer beschikt over een daartoe gewaarmerkte rapportage van de organisatie die het assessment heeft afgenomen. Deze rapportage is onderdeel van de geschiktheidsverklaring. In voorkomende gevallen kan dit assessment het karakter hebben van een zorgvuldige intake van de zij-instromer uitgevoerd door de lerarenopleiding/het nascholingsinstituut. Deze intake leidt tot een goed onderbouwd studieadvies van lerarenopleiding/nascholingsinstituut aan zij-instromer en werkgever.

Zij-instromer variant 2:

a) de zij-instromer beschikt over aantoonbare werkervaring van tenminste drie jaar in een functie in het vakgebied waarin de zij-instromer lessen gaat verzorgen (zie WEB artikel 4.2.4, lid 2, onderdeel d). Het CV van de zij-instromer wordt door de MBO- instelling gewaarmerkt en is onderdeel van de geschiktheidsverklaring.

en

b) de zij-instromer beschikt over een HBO-werk- en denkniveau blijktens een capaciteitentest bij een gecertificeerd psychologisch testbureau. De test dient aan de criteria te voldoen die door de Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN) van het NIP zijn ontwikkeld. Voor meer informatie wordt verwezen naar www.cotandocumentatie.nl. Een kopie van de gedateerde rapportage van de test is onderdeel van de geschiktheidsverklaring.

en

c) de zij-instromer heeft een assessment, gericht op het beroep van docent, positief afgerond. Positief wil zeggen dat de uitkomst van het assessment is dat de zij-instromer zich via de PDG-opleiding kan kwalificeren voor het generieke deel van het beroep van docent. De zij-instromer beschikt over een daartoe gewaarmerkte rapportage van de organisatie die het assessment heeft afgenomen. Deze rapportage is onderdeel van de geschiktheidsverklaring. In voorkomende gevallen kan dit assessment het karakter hebben van een zorgvuldige intake van de zij-instromer uitgevoerd door de lerarenopleiding/het nascholingsinstituut. Deze intake leidt tot een goed onderbouwd studieadvies van lerarenopleiding/nascholingsinstituut aan zij-instromer en werkgever.

3. De MBO-instelling draagt er zorg voor dat de zij-instromer tijdens het volgen van het scholingstraject door ervaren docenten wordt begeleid en gecoacht. Deze docenten zijn door een lerarenopleiding/nascholingsinstituut opgeleid tot docent-begeleider/coach. Over deze scholing maken de lerarenopleiding en de MBO-instellingen nadere afspraken. De MBO- instelling stelt per zij-instromer tenminste 2 klokuren per week beschikbaar voor begeleiding en coaching gedurende het PDG-traject.

Format: geschiktheidsverklaring variant 1

Het College van Bestuur geeft deze geschiktheidsverklaring af gelet het gestelde in de WEB artikel 4.2.4.

Het College van Bestuur van ..... verklaart dhr/mevr ....., geb.datum ..... geschikt onderwijs te verzorgen op de scholen die door het College van Bestuur in stand worden gehouden.

Deze geschiktheidsverklaring is gebaseerd op onderstaande feiten en omstandigheden. Bewijzen hiervan worden geleverd door aangehechte documenten.

Plaats: Datum:

Ondertekening:

Feiten en omstandigheden

De medewerker:

- beschikt over HBO/WO-diploma ..... d.d. ....

en

- beschikt over een positief afgesloten assessment/positief studieadvies afgegeven door bureau/lerarenopleiding/nascholingsinstituut .....waarmede de geschiktheid voor het volgen van het PDG-traject is vastgesteld d.d. ....

Als bewijs van bovenstaande zijn kopieën van het CV van de medewerker, van het relevante HBO/WO-diploma en van het resultaat van het assessment/studieadvies aangehecht.

Format: geschiktheidsverklaring variant 2

Het College van Bestuur geeft deze geschiktheidsverklaring af gelet het gestelde in de WEB artikel 4.2.4.

Het College van Bestuur van ..... verklaart dhr/mevr ....., geb.datum ..... geschikt onderwijs te verzorgen op de scholen die door het College van Bestuur in stand worden gehouden.

Deze geschiktheidsverklaring is gebaseerd op onderstaande feiten en omstandigheden. Bewijzen hiervan worden geleverd door aangehechte documenten.

Plaats:

Datum:

Ondertekeni

ng:

Feiten en omstandigheden

De medewerker:

- beschikt over aantoonbare relevante werkervaring van tenminste drie jaar in een functie in het vakgebied waarin de zij-instromer lessen gaat verzorgen (zie WEB artikel 4.2.4, lid 2, onderdeel d);

en

- heeft een opleiding gevolgd en beroeps- en/of maatschappelijke ervaring opgedaan die, in onderlinge samenhang bezien, naar het oordeel van het College van Bestuur van voldoende belang zijn in verhouding tot de beoogde werkzaamheden aan de instelling,

en

- beschikt over HBO-werk- en denkniveau blijktens rapportage van bureau.....d.d .....,

en

- beschikt over een positief afgesloten assessment/positief studieadvies afgegeven door bureau/lerarenopleiding/nascholingsinstituut ..... waarmee de geschiktheid voor het volgen van het PDG-traject is vastgesteld d.d. ....

Als bewijs van bovenstaande zijn kopieën van het CV van de medewerker, van de rapportage van bureau .....met betrekking tot de vaststelling van het HBO-werk- en denkniveau en de rapportage van het assessment/studieadvies aangehecht.